

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta mezinárodních vztahů
Hlavní specializace: Politologie

Název diplomové práce:

**Územní plánování a doprava ve městě
Říčany - případová studie aktivit
zájmových skupin**

Vypracovala: Bc. Věra Boháčová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Petr Vymětal, Ph.D.

FMV

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autorka práce: Bc. Věra Boháčová
Studijní program: Politologie
Obor: Politologie
Název tématu: **Územní plánování a doprava ve městě Říčany – případová studie aktivit
zájmových skupin**

Rozsah práce: 60

Zásady pro vypracování:

1. Teoretické zakotvení zájmových skupin
2. Aktivity zájmových skupin
3. Územní plán Říčan - vývoj řešení dopravy města
4. Aktivity zájmových skupin při pojednávání a řešení dopravní infrastruktury na území města
Říčany - hlavní subjekty a aktivity

Seznam odborné literatury:

1. MANSFELDOVÁ, Z. -- KROUPA, A. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-53-9.
2. OLSON, M. *The logic of collective action : public goods and the theory of groups*. Cambridge: Harvard University Press, 1971. ISBN 0-674-53751-3.
3. MÜLLER, K. -- LABOUTKOVÁ, Š. -- VYMĚTAL, P. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3165-0.

Datum zadání diplomové práce: **říjen 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **květen 2012**

Bc. Věra Boháčová
Řešitelka

Ing. Petr Vymětal, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
Vedoucí ústavu

prof. Ing. Dana Zadražilová, CSc.
Děkan FMV VŠE

Anotace v češtině:

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu zájmových skupin a způsoby, kterými prosazují své zájmy v kontaktu s veřejnou a státní správou. Hlavní otázka této práce je zda, jakým způsobem a s jakým výsledkem ovlivňují zájmové skupiny územní plánování a dopravu ve městě Říčany. První část se zaměřuje na zařazení pojmu zájmová skupina do teoretického rámce a na objasnění procesů, jimiž dochází ke zprostředkování zájmů. V další kapitole se práce zaměřuje na objasnění komunikace zájmových skupin se státní a veřejnou správou v kontextu politologických teorií. Ve třetí kapitole jsou zkoumány zájmové skupiny ve městě Říčany. Závěrečnou část této práce věnuji problematice zájmových skupin a dopravní situace ve městě Říčany.

Annotation in English:

The thesis focuses on the analysis of interest groups and the ways in which they pursue their interests in contact with the public and state administration. The main question of this study is how do the interest groups influence spatial planning and transport in town of Říčany and what is the result of their activity. The first part focuses on the inclusion of the concept of interest groups to the theoretical framework. The process of the interest intermediation is explained. The next chapter is focused on communication between interest groups and state and public administration in the political science theoretical framework. The third chapter explores the interest groups within the town of Říčany. The final part of this thesis is focused on the examples of pressure groups and their action towards transport policy in the town of Říčany.

Klíčová slova

Zájmové skupiny, státní správa, samospráva, územní plánování, doprava, město Říčany

Key words

Interest groups, state administration, self-government, spatial planning, transport, town of Říčany

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „*Územní plánování a doprava ve městě Říčany – případová studie aktivit zájmových skupin*“ jsem vypracovala samostatně pod vedením Ing. Petra Vymětala, Ph.D. a že jsem v seznamu literatury uvedla všechny použité zdroje.

V Praze 24. Října 2012

Vlastnoruční podpis autora

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Petru Vymětalovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které přispěly k vypracování této práce. Dále bych ráda poděkovala úředníkům Městského úřadu v Říčanech a zástupcům občanských sdružení za jejich ochotu a čas. Mé díky patří i mé rodině za poskytnutou trpělivost a podporu.

Obsah

Seznam tabulek	9
Seznam obrázků	9
Seznam zkratk	10
Úvod	11
1 Zájmové skupiny	14
1.1. Vymezení pojmu zájmová skupina.....	14
1.2. Funkce zájmových skupin	20
1.3. Typologie zájmových skupin.....	23
1.3.1. Obecná typologie zájmových skupin	23
1.3.2. Typologie neziskových organizací z hlediska právní formy v ČR	26
1.3.2.1. Typologie podle právní formy	27
1.3.2.2. Typologie neziskových organizací podle Mansfeldové a Kroupy	29
2. Způsoby zprostředkování zájmů	31
2.1. Dělení technik a způsobů prosazování zájmů.....	31
2.2. Prosazování zájmů prostřednictvím komunikace se státní správou a samosprávou	34
2.3. Příprava územního plánu	37
3. Město Říčany.....	40
3.1. Charakteristika území	40
3.2. Změny stávajícího územního plánu	42
3.2.1. Změna č. 1 v roce 2003	42
3.2.2. Změna č. 2 v roce 2006	43
3.2.3. Změna č. 3 v roce 2010	44
3.3. Návrh zadání územního plánu města.....	46
3.4. Příprava nového ÚP - vymezení zájmových skupin a jejich aktivit.....	49
4. Případová studie - dopravní situace ve městě Říčany a aktivity zájmových skupin.....	54
4.1. Nedostavěná část PSO 511	55
4.1.1. Společné prohlášení ve věci "Silniční okruh kolem Prahy st. 511"	56
4.1.2. Petice za dostavbu PSO 511.....	56
4.1.3. Iniciativa Rozumnyokruh.cz	58
4.1.4. Demonstrace a protesty proti hluku	59
4.2. Černokostecká ulice a obchvat Říčan	60
4.2.1. Petice za vyřešení dopravní zátěže na Černokostecké ulici	61
4.2.2. Petice proti výstavbě obchvatu Říčan - trasa A, trasa B1 při pořizování nového územního plánu města Říčan.....	63
4.3. Solná stezka – jižní obchvat Říčan	64

4.4. Stav pozemních komunikací ve městě a málo míst na parkování	64
4.5 Aktivita zájmových skupin týkající se dopravy ve městě Říčany - shrnutí	65
Závěr.....	70
Literatura	73
Dokumenty	73
Odborná literatura	74
Internetové zdroje.....	75
Přílohy	77
Příloha č. 1. Petice proti trasám A a B1 plánovaného obchvatu města Říčan.....	77
Příloha č. 2. Petice za snížení hlukového zatížení v souvislosti se zahájením zkušebního provozu jižní části silničního okruhu kolem Prahy	78

Seznam tabulek

Tabulka 1	str. 44	Změny územního plánu
Tabulka 2	str. 50	Setkání s veřejností nad navrhovaným územním plánem
Tabulka 3	str. 53	Použité techniky prosazování zájmů v otázce pořizování a schvalování nového územního plánu města Říčany
Tabulka 4	str. 65	Počet článků v místním tisku týkajících se dopravní situace
Tabulka 5	str. 66	Témata článků

Seznam obrázků

Obrázek 1	str. 54	Hlavní dopravní trasy ve městě Říčany
Obrázek 2	str. 61	Varianty A, B, C obchvatu Říčan - ilustrační nákres

Seznam zkratek

DO	Dotčené orgány
EIA	Environmental Impact Assessment
EU	Evropská unie
MČ	Městská část
MHD	Městská hromadná doprava
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MÚ	Městský úřad
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OC	Čistě obytné pozemky
OPS	Obecně prospěšná společnost
OS	Občanské sdružení
OV	Všeobecně obytné pozemky
PSO	Pražský silniční okruh
RMŘ	Rada města Říčany
ÚP	Územní plán
ZMR	Zastupitelstvo města Říčany
ZO	Zastupitelstvo obce

Úvod

Každá společnost má své vzorce chování a kulturní pozadí. Demokratická společnost se vyznačuje právem jedinců na vyjádření vlastního názoru, svobodou jedince a právem sdružovat se do skupin, které vyjadřují a hájí společné zájmy svých členů. Základním stavebním kamenem různých skupin je společná idea či zájem a touha jedinců tuto ideu či zájem zastávat, ať už se jedná o různá hnutí, sdružení, svazy, komory aj. Všechny tyto skupiny spadají do označení zájmová skupina.

Zájmové skupiny však mají další rys, a to odhodlanost hájit své zájmy prostřednictvím různých technik, jako např. různými akcemi na podporu svých myšlenek, kontakty ve veřejné správě, medializací svých témat apod. Z hlediska politologické teorie jsou zájmové skupiny tradičně pojímány jako důležití aktéři občanské participace. Na rozdíl od politických stran však nenesou za svá rozhodnutí politickou odpovědnost. Dle některých autorů se zájmová uskupení stávají zprostředkovatelem mezi občanskou společností, státní správou a samosprávou. V této práci se budu tímto vztahem zabývat. Cílem této práce je shrnout teorii zájmových skupin a na případové studii ukázat, jakým způsobem se zájmové skupiny chovají v případě územního plánování a dopravy ve městě Říčany.

Hlavní otázka této práce je zda, jakým způsobem a s jakým výsledkem ovlivňují zájmové skupiny územní plánování a dopravu ve městě Říčany. Cílem práce je tedy popsat a analyzovat jednání zájmových skupin. Na případové studii se pokusím ukázat, jakým způsobem a zda vůbec mají zájmové skupiny možnost ovlivnit územní plánování a dopravní otázky ve městě Říčany. Dále mne bude zajímat, jaké techniky prosazování zájmů dané skupiny používají a jaké jsou výsledky jejich snah.

Město Říčany jsem si vybrala z toho důvodu, že zde žiji. V době zadávání tématu této práce ve městě právě probíhala petiční akce týkající se dopravy na území města. Rozhodla jsem se tedy, že se budu danou problematikou zabývat hlouběji.

Metody této práce jsou deskripce, syntéze teoretických souvislostí, dále užívám metody rozhovorů, textovou analýzu místních dokumentů a místního tisku. Při vypracovávání teoretické části jsem vycházela z dostupné česky a anglicky psané odborné literatury. Doposud neexistuje ucelená česky psaná publikace zabývající se samostatně zájmovými

skupinami. Vycházela jsem z publikací Blanky Říchové, Michala Klímy, dále Zdenky Mansfeldové a Aleše Kroupy, Šárky Kotáskové, Karla B. Mülera, Šárky Laboutkové a Petra Vymětala.

Říchová a Laboutková se zabývají ve svých publikacích jak zájmovými skupinami, tak i otázkou prostředí, v němž zájmové skupiny působí. Pro tento účel vyčlenily obě autorky samostatné kapitoly pojednávající o rozdílech mezi korporativismem a pluralismem. Klíma předkládá klasifikaci zájmových skupin v České republice. Mansfeldová a Kroupa se zabývají především vztahem zájmových skupin se státní správou a samosprávou. Kotásková pojednává o klasifikaci zájmových skupin a zaměřuje se především na spojitost problematiky s hospodářskou politikou. Vymětal zpracovává především problematiku lobbingu. Ze zahraničních autorů jsem vycházela z publikace Mancura Olsona – *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups*. Tato publikace byla vydána v roce 1971, autor vymezuje pojem zájmová skupina z hlediska různých filosofických konceptů, dále se zabývá otázkou vztahu velikosti skupiny k chování jejích členů, řeší otázku odborů a ekonomické svobody, teorii tříd a předkládá další (především ekonomické) teorie týkající se chování zájmových skupin.

Při vypracovávání praktické části jsem uskutečnila rozhovory s úředníky Městského úřadu v Říčanech (odbor dopravy a odbor územního plánování) a se zástupci občanských sdružení. Dále jsem analyzovala místní dokumenty a tištěná periodika, u nichž mne zajímala především obsahová stránka. Využila jsem i internetové zdroje (viz kapitola Literatura). Při analýze dokumentů se seznámila i s dokumenty technického rázu, což bylo nezbytné pro bližší pochopení dané problematiky.

V úvodní části této práce se věnuji teoretickému konceptu zájmových skupin. Tato část svým obsahem zahrnuje definici zájmových skupin a včlenění problematiky do širších teoretických souvislostí. Z toho důvodu se budu rovněž věnovat konceptu pluralismu a korporativismu, což jsou dvě základní filosofická východiska daných teorií. Dále se budu v této práci zabývat funkcí, typologií a politickou integrací zájmových uskupení. V úvodní části je použita metoda deskripce a následně syntéza teoretických souvislostí.

Na tuto kapitolu navazuje část, v níž zaměřuji svou pozornost na způsoby zprostředkování zájmů. Budu se zabývat jednotlivými technikami prosazování zájmů, dále se budu zabývat problematikou komunikace zájmových subjektů se státní správou a samosprávou.

Ve třetí části se již zabývám městem Říčany. V této části přiblížím charakter území, dále se budu zabývat změnami stávajícího územního plánu, návrhem zadání nového územního plánu a charakteristikou zájmových skupin. Při vypracovávání této části jsem použila metodu rozhovorů a analýzu místních dokumentů, dále metodu deskripce.

V poslední části se již zabývám podrobněji otázkou dopravy ve městě Říčany a aktivitami zájmových skupin. Pomocí analýzy daných skupin a komparací s teoretickými přístupy vyvozují závěry o fungování zájmových skupin v praxi. V této části své práce zkoumám, jakým způsobem vyjadřují zájmové skupiny svá stanoviska, jak zapojují občany do svých aktivit, dále jak se objevují jednotlivá témata v místních médiích. V této části práce využívám analýzu místního tisku, textovou analýzu či metodu deskripce.

1 Zájmové skupiny

1.1. Vymezení pojmu zájmová skupina

Z psychologického hlediska je lidem dána základní potřeba slučovat se či sdružovat v různých skupinách. Naplňování této potřeby vedlo historicky k vytváření nejrůznějších uskupení. V dobách středověku vznikaly organizace jako např. cechy, kupecká uspořádání apod., která bychom s poukázáním na dnešní terminologii mohli přirovnat k zájmovým uskupením či profesním sdružením. Tyto skupiny byly zakládány s cílem prosazení svých zájmů v určitém oboru. Tato odvětví podléhala regulaci a vstup do odvětví byl omezen. S rozvojem technologií dochází ke změnám v sociální struktuře především v Evropě a tím i ke změnám ve formě utváření zájmových skupin (Kotásková 2007, str. 28).

V souvislosti s problematikou prosazování zájmů se setkáváme s odlišným pojetím dvou koncepcí zájmů. První koncepcí je koncept individuálních zájmů, který je obecně stavěn proti konceptu obecného dobra. Hlavní rozdíl je v odlišném pojetí člověka a společnosti, který se projevuje nejvíce v liberálních a kolektivistických teoriích (Laboutková 2010, str. 127).

Pro potřeby této práce budeme vycházet z liberálně demokratického předpokladu plurality zájmů a tolerance různých názorových skupin. V demokratickém prostředí je vytvářen prostor pro soupeření o vliv mezi jednotlivými aktéry politického procesu. Tohoto soupeření se účastní jak jednotlivci, tak různé skupiny. Společnost, ale i politická výkonná moc, bývají ovlivňovány různými způsoby. Tyto způsoby se vyznačují různou formou přenosu informací a různou formou jednání. Právě jednáním a způsoby hájení zájmů se budu zabývat i v této práci. Před tím je však třeba definovat, co to vůbec zájem je, a dále definovat pojem zájmová skupina. Tato definice však není snadná, neexistuje přesná shoda mezi autory (Říchová 2002, str. 115).

Člověk se vyznačuje potřebou uspokojování svých potřeb a zájmů. Z pohledu jednotlivce hovoříme spíše o potřebách, zájmy jsou jako takové přiřazované větším skupinám. Pokud budeme definovat pojem zájmová skupina, musíme si nejprve určit, z jakého úhlu pohledu budeme na danou problematiku nahlížet, abychom odlišily různé pohledy, jako např. pohled ekonomický, politologický, právní aj. Pro potřeby této práce budeme více užívat pohled politologický.

Základní definice zájmových skupin, ze které vychází celá řada autorů, je definice Maxe Webera, podle které lze zájmovou skupinu označit za „*omezený nebo uzavřený sociální vztah regulovaný navenek tehdy, když je dodržování jeho garantování vlastním chováním určitých lidí zaměřeným na jeho provádění: vedoucího a/nebo správního (administrativního) štábu, který má případně za normálních okolností pravomoc organizaci zastupovat.*“ (Laboutková, 2010, str. 136.). Dalšími autory, kteří se zabývali definicí zájmových skupin, byli podle Laboutkové například David B. Truman, Gabriel A. Almond či G. Bingham Powell. Truman se zabýval především typologizací skupin, Almond a Powel přichází s definicí zájmové skupiny jako skupiny jednotlivců, kteří jsou spojováni konkrétními vazbami a jejichž úsilím je prosadit své zájmy, přičemž skupina může být i nemusí být vnitřně organizovaná (Laboutková 2010, str. 137).

Olson vidí vznik zájmových skupin jako přirozený důsledek všudypřítomné lidské potřeby sdružovat se. V této souvislosti cituje známého italského politického filosofa Gaetana Moscu, jenž tvrdí, že lidé mají „*instinkt vytvářet stádo a bojovat proti jiným stádům.*“ (Olson 1971, str. 17). Dále autor zmiňuje, že daným tématem se zabývali např. sociolog Georg Simmel v Německu či americký autor Arthur Bentley v jeho díle „*Process of Government.*“. Olson dále rozváděl otázku tradičních teorií zabývajících se sociálními skupinami, podle nichž je vznik skupin brán jako aspekt vývoje moderních industriálních společností. (Olson 1971, str. 18 - 22).

V souvislosti s tématem této studie zmíním dva významné filosofické koncepty, které souvisí s problematikou zájmových skupin (pojem zájmová skupina bude zpřesněn v následujících kapitolách). Jedná se o koncepty pluralismu a neokorporativismu, jež řeší uspořádání subjektů tvořících občanskou společnost.

Pluralistické pojetí společnosti navazuje na klasické ekonomické teorie a koncept tržního hospodářství. Na politické dění nahlíží jako na dění na trhu s dokonalou konkurencí, kde vystupují různí aktéři, jejichž vzájemná interakce vede k rovnovážnému stavu.

Základním předpokladem pluralistického pojetí je existence různých sociálních skupin, které se sdružují za účelem zastávat zájmy kulturní, ekonomické, etnické, náboženské a jiné (Laboutková 2010, str. 151). Rozdělením těchto skupin se budeme zabývat v dalších kapitolách. Dále není v tomto pojetí předpoklad existence jednoho veřejného zájmu. Zájmy

různých skupin se střetávají na základě konkurenčního boje a tento boj dle předpokladů pluralismu nevede k dlouhodobému převážení jednotlivých idejí či vlivů. Tento koncept zpracovával např. Galbraithe ve své teorii vyvažujících sil. Problematikou rovnováhy se zabýval Truman. Dle jeho teorie se na vytváření rovnováhy podílejí vznikající opoziční skupiny. Předpokladem této teorie je však nutná neutralita státu. Truman s Bentleyem dále rozpracovávali tzv. teorii konfliktu, v níž pracují s konfliktem jako konstruktivním prvkem vztahů ve společnosti. (Říchová 2002, str. 123 – 124).

Další významnou teorií pluralismu byla teorie polyarchie od Roberta Dahla, který prováděl v padesátých letech dvacátého století rozsáhlé rozbory. Dospěl k závěru, že zájmové skupiny mají velký význam při utváření politického procesu. Na toto téma uskutečnil empirické výzkumy mocenské struktury v demokratických režimech. Dospěl k závěru, že v reálné demokracii není vláda záležitostí většiny, ale menšin, a že dochází k rozptýlení moci mezi ekonomické a sociální elity. V tomto procesu rovněž dochází ke konkurenci elit. Ve světle svých závěrů rovněž pojal občanskou participaci jako vzájemné soupeření mezi zájmovými skupinami. Dle jeho přístupu se jednalo o pluralistický koncept v rámci zastupitelské demokracie. (Říchová 2000, 159-174). Mezi evropskými autory je stát brán jako představitel pouze jedné z mnoha organizací.

Podle konceptu **neokorporativismu** je vliv jednotlivých skupin rozdělen mezi tzv. korporace, tedy sdružení, jejichž dělení odpovídá dělbě práce ve společnosti. Neokorporativistická teorie je alternativou k pluralistické teorii. Členění organizací se budeme věnovat v dalších kapitolách.

Neokorporativistický model získával na popularitě hlavně v poslední třetině 20. století. Korporace dle neokorporativistického modelu tvoří mezičlánek mezi státem a občanskou společností. Model se vyznačuje omezeným počtem privilegovaných a nekonkurujících si organizací. Tyto organizace zastupují různým způsobem zájmy konkrétních společenství a podílejí se na spoluvytváření politiky státu. Můžeme hovořit o tzv. tripartitních dohodách a sociálním dialogu, což je jednání mezi představiteli státu, zástupci zájmových uskupení (např. odborových organizací) a zástupci podnikatelské sféry. Mezi neokorporátní organizace můžeme začleňovat obchodní a zaměstnavatelská sdružení, profesní a odborové organizace apod.

Neokorporátní model byl využíván ve světě především v hospodářské politice 60. a 70. let. Vyznačoval se vysokou mírou zdanění a vysokými vládními výdaji. (Laboutková 2010, str. 155 - 158).

Zohledníme-li rozdělení politického systému na pluralistické a korporativistické pojetí, můžeme říci, že v ČR převládá spíše pluralistický systém s korporativními rysy. Česká republika není izolovaným státem, ale jedná se o otevřenou ekonomiku, která je propojena s ostatními státy v rámci EU a jinými nadnárodními organizacemi. Členství v EU rovněž ovlivňuje tvorbu a financování domácích zájmových subjektů a subjektů občanské společnosti, které hojně využívají např. možnosti čerpání dotací z fondů EU.

V souvislosti s termínem zájmová skupina definujeme pojem politické odpovědnosti, podle níž můžeme odlišovat zájmové skupiny od politických stran. Skupiny, jež usilují o získání politické moci a zároveň nesou politickou odpovědnost, nazýváme politickou stranou. Zájmová skupina se odlišuje od politické strany tím, že se snaží získat vliv popř. ovlivnit moc, ale již nenese politickou odpovědnost (Říchová 2002, str. 116).

Podle Klímy pojem zájmové skupiny, resp. **skupiny nátlaku** (pressure groups) pochází z americké politologie (Klíma 2003, str. 71). Problémem při definování zájmových skupin je české pojmosloví.

Klíma (2003, str. 72) definuje skupinu vlivu (pressure group) takto: „*Skupinu vlivu lze definovat jako organizaci ustanovenou na ochranu určitých zájmů, k výkonu společné činnosti, integraci názorů určitého zaměření a vykonávající tlak na veřejnou moc tak, aby její zaměření odpovídalo jejím zájmům. Lze tedy říci, že tato definice má 3 komponenty:*

- a) *Existence v zásadě organizované skupiny*
- b) *Ochrana a uplatňování určitých specifických zájmů*
- c) *Uplatňování tlaku (vlivu)“*

První kritérium, zaměřené na organizovanost skupiny, umožňuje rozdělit skupiny vlivu na organizované a neorganizované. Zájmy podle daného kritéria můžeme dále dělit dle Klímy (2003, str. 72) na:

- nepojmenované – mají spontánní charakter;
- neformální zájmy – jsou charakterizovány tím, že nemají kontinuitu ani organizovanost;
- institucionalizované zájmy – jedná se o institucionalizaci bez formulace zájmů, příkladem mohou být různá sdružení a spolky;
- organizované zájmy – jedná se o formulované a institucionalizované zájmy, příkladem mohou být odbory, podnikatelská sdružení, občanská sdružení apod.

Další kritérium, tedy ochrana a uplatňování určitých specifických zájmů, může zahrnovat širokou škálu činností. Může se jednat o skupiny, které se sdružují s tím, že chtějí své zájmy chránit, nebo naopak o skupiny, které chtějí své zájmy prosadit ve vztahu k mocenským či jiným institucím.

Třetí kritérium se týká schopnosti dané skupiny prosadit svůj vliv. Skupina splňující dané kritérium je schopna svým jednáním ovlivňovat veřejnou moc.

Říchová k danému tématu dodává (Říchová 2002, str. 117): „*Jediné, co dosavadní studie zaměřené na problematiku zájmových skupin opravdu poskytují, je tak podle P. Alluma (1995) jasná informace o tom, že v prostoru zájmů existují v rámci občanské společnosti výrazně odlišné typy uskupení, které používají velmi rozdílné prostředky k dosažení svých – opět – velmi odlišných cílů.*“

Z teoretického hlediska je důležité odlišit zájmové skupiny a politické strany. Zájmové skupiny jsou od politických stran **odlišeny** především pojetím odpovědnosti (Kotásková 2007, str. 14). Zájmové skupiny nemusí nést zodpovědnost za politická rozhodnutí. Politické strany oproti tomu zodpovědnost nesou, mají dlouhodobější charakter a vyznačují se větší stabilitou. O politický vliv a o získání politické moci usilují formou voleb, díky čemuž však musí nést i svůj díl politické zodpovědnosti za provedená rozhodnutí. Dalším jejich znakem je hierarchická struktura a hájení širších zájmů (zájmů široké společnosti).

Zájmové skupiny nevytvářejí hierarchickou strukturu ve smyslu rozdělení na místní, krajské či celostátní organizace. I zde se však najdou výjimky, a to velké organizace, jako např. Hospodářská komora. Dalším znakem je preference užších zájmů nežli politické strany. Říchová (2002, str. 119) vymezuje čtyři hlavní kanály, kterými zájmové skupiny vstupují do kontaktu s politickou sférou. Ve vztahu ke státu se jedná o kontakt s parlamentem a kontakt s veřejnými institucemi, ve vztahu k občanské společnosti se jedná o kontakt s politickými stranami a kontakt s masovými médii.

Zájmové skupiny nesestavují kandidátky ani se nepohybují na konkurenčním trhu o hlasy voličů. Primární zájem mají na tom, co se bezprostředně týká jejich členů. Vyznačují se vyšším stupněm homogenity (oproti politickým stranám), členové mají něco společného – společný zájem. Dalším znakem je menší závislost na vládních regulacích. Dále se od politických stran liší tím, jakým způsobem působí ve veřejném životě a jakým způsobem ovlivňují politiku (Kotásková 2007, str. 14 - 16).

Zájmové skupiny mívají úzce vymezené zájmy. Mohou si dovolit otevírat témata, která politické strany neotvírají právě proto, že nejsou orientovány na širokou voličskou základnu. Oproti tomu politická strana má za cíl agregovat zájmy svých voličů do zájmu obecného, s tímto přístupem se poté účastní voleb.

Některé zájmové skupiny se mohou časem měnit na politické strany a naopak. K tomuto procesu dochází v případě, že zájmová skupina transformuje své zájmy na zájmy obecné a získá širší základnu příznivců. Může naopak docházet i k procesu přeměny politické strany na zájmovou skupinu tím, že její zájmy se stanou příliš úzké, než aby mohly pojmout širší základnu voličů (jako příklad Strana za životní jistoty, která původně vznikla jako strana hájící zájmy seniorů, a takto kandidovala ve volbách). Existují zájmové skupiny s trvalým politickým charakterem. Jedná se např. o odbory, svazy zaměstnavatelů apod. (Laboutková 2010, str. 144).

Politické integrace zájmových skupin podle Laboutkové (2010, str. 147) může přinášet pozitiva, jako např. monitorování vládního programu, přinášení nových témat či snaha ovlivnit rozhodovací a schvalovací proces. Negativa politické integrace zájmových skupin mohou být např. zpomalení schopnosti společnosti osvojit si nové technologie, snížení míry

ekonomického růstu či komplikace při realokaci zdrojů ve společnosti podle měnících se podmínek. (Olson 1982 podle Laboutkové 2010, str. 147).

1.2. Funkce zájmových skupin

Následující členění rozlišuje několik základních funkcí, které zájmové skupiny plní. Klíma hovoří o manifestaci zájmů a prosazování zájmů.

Dle tohoto členění rozlišujeme tři typy akce (Klíma, 2003, str. 75):

- ve vztahu k veřejné moci;
- ve vztahu ke stranám;
- ve vztahu k veřejnému mínění.

Dle vztahu k veřejné moci můžou zájmové skupiny působit různým způsobem. Jedním ze způsobů může být např. informování o záměrech nebo konzultace (autor rozlišuje konzultace příležitostné a institucionalizované, které mají pravidelný charakter a institucionální rámec). Dále ve vztahu k veřejné moci mohou zájmové skupiny vyvíjet skryté tlaky, či potencionální korupční vlivy (Klíma dále rozlišuje korupci na přímou a nepřímou).

Akce zájmových skupin ve vztahu k veřejnému mínění mohou sloužit k tomu, aby skupiny poukázaly na své zájmy a cíle a získaly na svou stranu veřejnost. Jako specifický způsob této akce je považována stávka. Dále můžeme jmenovat propagandu, která se vyskytuje v médiích či v tisku.

Zájmová skupina podle Trumana musí vznášet požadavky na ostatní skupiny. Vzniká zde vzájemná interakce skupin. Pokud vznáší politické požadavky, jedná se o politické zájmové skupiny. Počítáme mezi ně i ty, které vznášejí své požadavky směrem ke státním institucím. Skupiny se dle Trumana mohou podílet na politické socializaci (Říchová 2000, str. 148). V dnešní době je však tato definice považována za problematickou. Problém je v tom, že rozdíl v definici podle Trumana závisí na momentálním jednání skupiny.

Olson uvádí, že podle většiny autorů jsou zájmové skupiny orientovány primárně na svůj užitek a své cíle. Tato orientace je dána tím, že přináší užitek jednotlivým členům skupiny

(Olson 1971, str. 126). Zastánci pluralistických teorií podle něj dále předpokládají, že různé zájmové skupiny budou mít tendenci příliš se nesblížovat s ostatními skupinami proto, aby si udržely rovnováhu sil mezi nimi. Autor však vytýká pluralistickým autorům právě ten fakt, že svůj hlavní předpoklad vystavěli na inkonsistenci mezi lidmi a skupinami (Olson 1971, str. 127).

Mezi základní funkce zájmových uskupení patří jejich aktivita v následujících oblastech (Vymětal 2010, str. 38 – 40).¹

- a) Mají funkci přesvědčovací, poukazují na důležité problémy a svou aktivitou se snaží přesvědčit veřejné činitele či veřejnost k takovým rozhodnutím, která odpovídají zaměření zájmové skupiny. Tento způsob by měl probíhat eticky, měla by být nabízena reálná fakta.
- b) S první funkcí souvisí i další funkce, a to poskytování informací. Informace mohou být poskytovány jak veřejnosti, tak veřejným činitelům. Může se jednat i o expertní informace.
- c) Na základě předchozích funkcí je stanovena další funkce, a to nabízení řešení na základě předkládaných argumentů.
- d) Některá zájmová uskupení se snaží dané problémy nebo své aktivity medializovat prostřednictvím tištěných či vizuálních médií. Tímto způsobem upozorňují skupiny na problémy.
- e) S předcházející funkcí souvisí i tzv. funkce hlídacího psa. Tato funkce je pojena s fungováním občanské společnosti jako celku, kdy jednotlivé prvky občanského sektoru mohou sbírat informace, vymáhat základní práva, upozorňovat na problémy apod.
- f) Integrační funkce je spojena se sběrem informací a s komunikací mezi jednotlivci i skupinami.

Mansfeldová a Kroupa se zabývali ve své studii definováním **funkcí** neziskových organizací (podle Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 83-88). Neziskové organizace mají podle nich několik klíčových rolí. První z nich je *participativní role*, která se projevuje snahou občanů sdružovat se a vyjadřovat svoje zájmy, požadavky, řešení svých problémů. Neziskové organizace

¹ Pozn. Autor se ve své práci zabýval především lobbyingem, avšak danou klasifikaci jsem aplikovala i na problematiku zájmových skupin.

v tomto případě nesou částečnou zodpovědnost v rozhodovacím procesu, výhodou může být pomoc odborníků působících v neziskových organizacích občanům.

Další role, kterou neziskové organizace sehrávají, je ***servisní role***. Jedná se o poskytování služeb pro takové skupiny lidí, které nemohou uspokojit své potřeby jiným způsobem. Neziskový sektor v tomto případě vyplní mezery v nabídce služeb, především sociálních, dále přispívá k integraci společnosti a přináší specializované služby občanům.

Poslední rolí podle Mansfeldové a Kroupy je ***vyjadřování zájmů a potřeb*** členů skupiny prostřednictvím neziskových organizací. Tímto způsobem je zajišťována názorová pluralita ve společnosti. Dochází k agregaci, selekci a uspokojení zájmů občanů na různých úrovních a k uspokojování individuálních i skupinových potřeb a zájmů.

1.3. Typologie zájmových skupin

1.3.1. Obecná typologie zájmových skupin

Existuje mnoho různých aspektů, na jejichž základě je možné zájmové skupiny rozlišovat. Jelikož však neexistuje jednotná definice, neexistuje ani jednotné členění, podle něhož bychom mohli zájmové skupiny jednotně strukturovat. Můžeme vzít v úvahu několik základních kritérií, podle kterých je možné s rozdělením zájmových skupin pracovat.

Podle Kotáskové můžeme dělit zájmové skupiny podle organizace nebo odvětví (Kotásková, 2007, str. 14). Podle míry organizace můžeme zájmové skupiny dělit na:

- a) Organizované – mají organizační strukturu a širší členskou základnu, často můžeme pozorovat i skupiny sympatizantů, kteří vyjadřují svou podporu. Může se jednat např. o odbory, komory aj.;
- b) Neorganizované – příslušníci této skupiny mají nějaký souhrnný znak, který je pro všechny společný a charakteristický, např. majitelé domů v určité lokalitě. Jejich organizovanost nemusí být vzhledem k uspořádání patrná.

Strukturu podle odvětví můžeme rozlišit např. takto (Kotásková 2007, str. 15):

- a) Zaměstnanecké zájmové organizace;
- b) Zaměstnavatelské zájmové organizace;
- c) Profesní zájmové organizace;
- d) Zájmové organizace hájící zájmy sociálních skupin;
- e) Náboženská sdružení a zájmové skupiny;
- f) Organizace se společensko-politickou silou – usilují o zlepšení podmínek v rámci celé společnosti.

Podle Laboutkové (2010, str. 140) se zájmové skupiny mohou dělit podle formalizace vztahů členů skupiny na formální a neformální skupiny. Toto členění se do určité míry překrývá s členěním podle organizovanosti skupiny. Jiné autorčino dělení používá klasifikaci podle druhů zájmů. Nyní se jednotlivé typy skupin podle uvedené typologie přiblížíme.

Podle druhu zájmů (Laboutková 2010, str. 140)

a) S materiálními zájmy

Skupiny hájící ekonomické zájmy jsou většinou sektorové a jsou orientovány na cíl zvyšovat ekonomický prospěch svých členů.

b) S nemateriálními zájmy

Ideové zájmy jsou orientovány neziskově, může jít o obecné či veřejně prospěšné zájmy, někdy se jedná dokonce o celospolečenské zájmy mající širší morální přesah. Jedná se o skupiny hájící ideové zájmy, jako např. charity, církve apod.

Zajímavá je typologie zájmových skupin podle Wyna Granta (Laboutková 2010, str. 141), která dělí zájmové skupiny dle jejich vztahu k vládě na tzv. insidery a outsidersy. Outsideri jsou takové skupiny, které vznikají z nezbytných důvodů nebo ideologie. Vyznačují se aktivitami, jako jsou např. masové akce, a nepodřizují se politickým procesům (proto název outsideri, stojí vně politického a byrokratického procesu). Insideri naopak udržují dlouhodobý kontakt, podřizují se byrokratickému a politickému procesu, mají dlouhodobé vztahy a jsou v centru dění (proto název insideri).

V anglickém jazyce můžeme rozlišit hned několik pojmenování zájmových skupin, Kotásková uvádí následující (Kotásková 2007, str. 13):

Interest groups – (zájmové skupiny) politické zájmové skupiny, jejich hlavním cílem je prezentace a prosazování ideologických myšlenek;

Pressure groups – (nátlakové skupiny) jedná se o nátlakové skupiny, jejich cílem je prosazování ekonomických zájmů²;

Cause groups – (skupiny na podporu kauzy, tématu) tyto skupiny vznikají s cílem zaměřit se a upozornit na určitá konkrétní společensky závažná témata;

Vested groups – (skupiny vlastního zájmu) jedná se o skupiny, které vyvíjejí snahu, aby udržely stávající situaci vlastního výhodného postavení³.

Říchová (2002, str. 117) užívá dělení na zájmové skupiny (interest groups) a nátlakové skupiny (pressure groups). Rozlišujícím kritériem je oblast zájmů, které dané skupiny hájí.

² Někteří autoři uvádějí tzv. pressure groups jako skupiny, které nemusí mít nutně ekonomické zájmy, ale především ideové zájmy, jako např. ochránci zvířat apod. (viz. COXALL, Bill. *Pressure groups in british politics*. 1st pub. Harlow: Longman, 2001, x, 205 s. Pearson education. ISBN 05-822-8994-7.).

³ Toto označení má pravděpodobně svůj původ v komunikační teorii Williama Crano týkající se chování jedinců v situaci, kdy hájí své vlastní zájmy. Jedná se o tzv. „Vested interest theory“.

Zájmové skupiny hájí především ekonomické zájmy, kdežto nátlakové skupiny představují ideologické zájmy. U nátlakových skupin se jedná o zájmy širší společnosti, kdežto zájmové skupiny představují zastánce konkrétních ekonomických zájmů určitého sektoru (tzv. sectoral interests). Problematické zařazení je pro takové skupiny, které svou působností spadají pod státní správu.

Klíma (2003, str. 73) uvádí následující kategorizace skupin vlivu (jiný termín pro zájmovou skupinu). Rozlišuje skupiny vlivu podle:

- a) Cíle (zájmové, ideové);
- b) Své povahy (soukromoprávní, veřejnoprávní);
- c) Své struktury (masové, výběrové, elitní).

První kategorie rozlišuje, zdali skupina hájí zájmy materiální, nebo spíše ideologické či morální. **Materiální zájmy** jsou typické např. pro skupiny profesní. Významnou úlohu hrají dle autora zejména skupiny hájící zájmy sociálně profesních sektorů, jako např. významné zemědělské spolky ve Francii či v Německu. Další podskupinou jsou podnikatelské svazy či svazy zaměstnanců. Tyto skupiny jsou schopny svým působením ovlivňovat výkonnou a zákonodárnou moc. Dále se rozlišují organizace zaměstnanců či odborové svazy.

Ideové zájmy jsou hájeny např. skupinami konfesního charakteru. Sem patří církve a náboženské organizace. Dále můžeme zmínit skupiny hájící či bránící specializované cíle, např. lidská práva, skupiny na ochranu životního prostředí, mírová hnutí, antirasistická a podobná seskupení. Můžeme zmínit i sociálně demografické skupiny, což jsou skupiny, které hájí zájmy různých sociálně demografických skupin, jako např. studentské svazy, feministické organizace apod.

Druhý způsob je dělení skupin podle povahy na **veřejnoprávní** či **soukromoprávní**. Určité články státní moci mohou mít potenciální zájmové rysy. Dle Klímy se však jedná o záležitost nechtěnou až patologickou. Jedná se o to, že různé články státní moci mohou určitou aktivitou získávat různé výhody apod. Zvláštní zájmy mohou mít např. územní či jiné jednotky, bezpečnostní sbory, armáda, university, státní podniky či výzkumné ústavy.

Poslední členění podle Klímy (2003, str. 73) je dáno tím, jakým způsobem je strukturována **vnitřní organizace** dané skupiny. Masové skupiny sdružují co největší počet sympatizantů, naopak elitní či kádrové skupiny usilují o užší členskou základnu založenou na výběru podle předem stanovených kritérií.

Olson přináší několik kritérií, podle nichž rozděluje zájmové skupiny. Základním jeho kritériem je sociologické členění skupin podle **velikosti** na malé (tzv. *privileged*), střední a velké. Olson dále zkoumá chování členů jednotlivých skupin (Olson 1971, str. 53-65). Dále zkoumá, jakým způsobem se chovají malé skupiny, jejichž členové hájí svá „nezadatelná práva“ (tzv. *vested interest*) či speciální zájmy (tzv. *special interest*) (Olson 1971, str. 127).

Ve své studii Olson došel k několika závěrům, co se týče velikosti skupin a chování jejich členů. Podle těchto závěrů je nejefektivnější uspořádání do malých skupin (tak malých, aby byl možný kontakt jednotlivých členů tváří v tvář). V těchto malých skupinách se nejvíce projeví sociální tlak mezi členy. Autor tvrzení o efektivitě malých skupin propojuje s ekonomickou teorií a předpokládá, že v malých skupinách mají členové větší celkový užitek ze své aktivity. Ve velkých skupinách oproti tomu dochází k rozprostření zisku celé skupiny na velké množství jednotlivců, kteří poté nemají zájem či potřebu chovat se v rámci skupiny aktivně (Olson 1971, str. 62-65). Autor dále poznamenává, že z tohoto důvodu nemůžeme srovnávat chování velkých a malých zájmových skupin. Toto je i autorova výtka vůči tradičním pluralistickým teoriím, jež nezohledňují velikost zájmových skupin (Olson 1971, str. 127).

1.3.2. Typologie neziskových organizací z hlediska právní formy v ČR

V této části se budeme zabývat členěním zájmových skupin z hlediska právní formy.⁴ Budu se zabývat pouze vymezením české zákonné úpravy, protože případová studie je z českého prostředí. Stávající zákonná úprava pracuje s termínem neziskový sektor, proto si tento termín nejprve definujeme. Jedná se o sektor, v němž nejde primárně o zisk. Tento sektor je někdy nazýván občanský, terciární či veřejný. Existuje několik různých definic.

⁴ Zpracováno na základě vlastního záznamu z přednášky Mgr. Ireny Pouchlé z problematiky neziskového sektoru na ETS Praha, dne 22. 5. 2012

Prvním pohledem, ze kterého lze občanský sektor definovat, je ekonomický pohled. Podle této definice se jedná o součást národního hospodářství, avšak jedná se o nevyplněný prostor mezi trhem, domácnostmi a státem.

Další pohled je sociologický. Podle něho je neziskový sektor prvek občanské společnosti, který chce aktivně participovat na politické moci, a vyznačuje se třemi principy – principem altruismu, egoismu a mutualismu. Princip altruismu označuje veřejnou prospěšnost. Princip egoismu označuje vzájemnou prospěšnost a princip mutualismu označuje snahu o veřejné blaho cestou uspokojování vlastních potřeb.

Podle další definice je neziskový sektor označován za soubor institucí, které existují vně státních struktur, avšak v zásadě slouží veřejným zájmům (na rozdíl od zájmů nestátních).

1.3.2.1. Typologie podle právní formy

1) Občanské sdružení (OS)

Jedná se o sdružení fyzických a právnických osob, které vzniká za účelem realizace společného zájmu. Je upraveno zákonem č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Výhody občanských sdružení jsou následující: může být účastníkem správního řízení, je osvobozeno od některých správních poplatků (jako jsou výpisy, ověřené kopie apod.), může získávat granty a dotace. Nejedná se však o náboženské, podnikatelské ani politické sdružení, tato jsou upravena jinými zákony. Občanské sdružení nesmí popírat práva občanů, nesmí diskriminovat, ani být v rozporu se zákony a ústavním právem. Členy OS mohou být i právnické osoby. Sdružení jako taková jsou právnickými osobami, stát může do jejich činnosti zasahovat pouze v oblastech, které jsou mu dovoleny zákonem. OS vznikají registrací na Ministerstvu vnitra ČR. Členství je určeno stanovami sdružení a jsou různé druhy členství – řádné, mimořádné a čestné. OS má vlastní hospodaření, celá problematika je upravena daňovými zákony.

2) Obecně prospěšná společnost (OPS)

Sb. 248/1995

Jedná se o typ neziskové organizace poskytující obecně prospěšné činnosti pro všechny za stejných předem stanovených podmínek. Jedná se o právnickou osobu, zisk společnosti není přerozdělován mezi zaměstnance. Registrace OPS probíhá na krajských soudech. Oblasti, v nichž jsou OPS zřizovány, jsou školství, kultura a sport, služby, sociální péče a zdravotnictví. Orgány OPS jsou ředitel, správní rada a dozorčí rada. OPS se po založení odděluje od zakladatele. Rozdíl mezi OPS a OS je účel vzniku.

3) Nadace a nadační fondy

Problematiku nadací a nadačních fondů upravuje zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech. Jedná se sdružení, která účelově druží majetek a pak jej přerozdělují tak, aby dosáhla obecně prospěšného cíle. Těmito cíli může být rozvoj duchovních hodnot, práva, tradic, vzdělávání, tělovýchovy a sportu a další činnosti. Základní nadační jmění činí pět set tisíc korun. Výhoda nadace je, že tato organizace je osvobozena od daní z výnosu, dále je umožněno nadacím podílet se na podnikání akciových společností. Nadační fondy jsou zřizovány nadační zřizovací listinou zápisem do rejstříku nadačních fondů. Nadace má dozorčí a správní radu.

1.3.2.2. Typologie neziskových organizací podle Mansfeldové a Kroupy

Nyní se budeme zabývat typologií neziskových organizací podle Mansfeldové a Kroupy (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 93), kteří rozpracovávají teorii fungování neziskových organizací a státní správy. Autoři rozlišují dva typy neziskových organizací, a to klientský a moderní. V této typologii je však třeba počítat s tím, že toto jsou pouze protipóly celého spektra různých možností fungování neziskového sektoru. Podle dané teorie se dále rozlišují dva způsoby koexistence třetího sektoru se státní správou, a to klanově-kooperativní typ a kompetitivní typ koexistence. Níže si ke každé klasifikaci uvedeme podrobnější charakteristiky.

Klientský typ neziskových organizací se vyznačuje nízkými administrativními náklady (což bývá projevem neschopnosti administrovat grantové prostředky – často je pak nutné vracet chybně proučtované části projektů). Dalším znakem je personalizované řízení, které se projevuje koncentrací řídicích i rozhodovacích funkcí na jednu osobu. Personalizované vazby jsou dále přenášeny na vztah s dalšími neziskovými organizacemi a se státem (často na hranici klientelismu nebo za ní). Dalším průvodním jevem tohoto uspořádání je špatná nebo neexistující komunikace s dárci a s cílovou skupinou (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 93 - 95).

Moderní typy neziskových organizací se dle dané typologie naopak jeví jako administrativně schopné (úspěšně získávají a administrují různé typy prostředků včetně evropských). Mají jasnou strukturu řízení, která má dané rozdělení kompetencí, fungující komunikaci uvnitř organizace, dále kladou důraz na vzdělávání zaměstnanců. Tyto organizace pravidelně komunikují s dárci a flexibilně reagují na proměny zájmů (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 93 - 95).

Nyní se budeme zabývat tím, jaké jsou typy koexistence třetího sektoru se státní správou dle Mansfeldové a Kroupy. Typologie rozlišuje klanově – kooperativní a kompetitivní typ koexistence.

1) Klanově- kooperativní typ koexistence

Vztah třetího sektoru se státem se projevuje úzkou provázaností se státními orgány a jejich představiteli. Tyto úzké vazby jsou často na hranici klientelismu.

Vztah s dalšími neziskovými organizacemi se projevuje jako vzájemná spolupráce na bázi personálních sítí vedoucích představitelů. Tyto sítě vznikají za účelem prosazování zájmů úzké skupiny osob.

2) Kompetitivní typ existence

Vztah třetího sektoru ke státu je v tomto případě korektní, nachází se v rámci existujících norem. Vztah s dalšími neziskovými organizacemi se projevuje jako konkurenční boj o oblast reprezentovaných zájmů a jako soutěž o finanční prostředky na realizaci jednotlivých zájmů.

Vztah mezi politikou a neziskovými organizacemi může mít více poloh. V naší typologii se setkáváme jak s klanově kooperativním typem koexistence, tak s kompetitivním typem. Pozitivním rysem koexistence neziskových organizací s politickým životem je to, že občanské aktivity rekrutují obyvatele s aktivním zájmem o veřejné dění. Dochází k vzájemnému propojení politické a občanské participace.

Negativním jevem může být klanově kooperativní způsob hájení zájmů, který může přecházet až ke klientelismu. Tento způsob koexistence může vést ke zvýhodňování určitých organizací na úkor jiných na základě osobních vazeb mezi politiky a zástupci občanských aktivit. Tento model je typický např. pro Maďarsko (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 95).

2. Způsoby zprostředkování zájmů

V této části se budeme zabývat jednotlivými technikami, které mohou zájmové skupiny využívat. Nyní se budeme zabývat tzv. intermediárním procesem, což je proces zprostředkování zájmů různých skupin (jak politických stran, tak zájmových skupin). Tento proces je definován několika následujícími stupni jdoucími po sobě (Laboutková 2010, str. 142-145):

- Artikulace zájmů;
- Manifestace zájmů;
- Agregace zájmů.

Artikulací zájmů je myšleno vyjádření zájmů, které skupina hájí. Jak si ukážeme později, tyto zájmy mohou být artikulovány různými způsoby a mohou mít různou formu. Manifestací zájmů je myšleno vyjádření daných zájmů, které již byly artikulovány. Následná manifestace je proces, v němž jsou dané zájmy vyjadřovány na různých úrovních (Laboutková 2010, str. 142 – 143).

Agregace zájmů vyjadřuje proces, během něhož je utvářena společná vůle uvnitř dané skupiny. Dochází ke konfrontaci jednotlivých artikulovaných zájmů, jejich kombinaci a vzájemnému přizpůsobování se. Výstupem by měl být vznik obecných návrhů řešení konkrétních problémů.

2.1. *Dělení technik a způsobů prosazování zájmů*

Vhodnost a úspěšnost techniky posuzujeme podle několika kritérií. Prvním z nich je dopad na participaci a mobilizaci zainteresovaných skupin. Dalším kritériem je teritoriální rozsah působení dané techniky. Můžeme rozlišovat, zda má působení dané zájmové skupiny dopad pouze v místě působení, nebo zda je rozsah působení širší, např. regionální, národní či mezinárodní.

Dalším kritériem je časové působení dané techniky, dělíme je na jednorázové a opakující se. Způsob dělení prosazování zájmů může být i následné rozdělení na útočné či obranné a přímé či nepřímé taktiky. Přímé hájení zájmů je přímé oslovení zodpovědné osoby, výměna

informací, lobbista ví, na koho se obrátit. Nepřímé prosazování zájmů se definuje jako vnější působení, dochází k němu např. v kampaních zaměřených na širokou veřejnost. Má spíše masový a anonymní charakter a působí na veřejné mínění, např. pomocí vzdělávacích a informačních kampaní. Nepřímým způsobem prosazování zájmů se budeme nyní zabývat podrobněji. Jedná se především o nadcházející techniky (Vymětal 2010, str. 45 – 51):

- a) **Vytváření sítí a koalic** – cílem tohoto jednání je agregovat zájmové skupiny a získání co největší podpory pro dané téma. Dalším důvodem pro vytváření koalic může být získání výhod při správních procesech, širší členská základna apod.
- b) **Diskuse v médiích** – některé skupiny mají zájem na medializaci daného tématu, k čemuž využívají právě možnosti diskusí v médiích. Při těchto diskusích jsou probírány problémy a jednotlivé strany mají možnost vyjádřit se k daným otázkám. Záleží rovněž na formě mediální diskuse, zda je problém diskutován v televizních či radiových pořadech, či v tištěných médiích.
- c) **Grassroots lobbying** – jedná se o lobbingové aktivity, které jdou tzv. zdola. Jako funkční se může jevit organizování veřejných protestů či kampaní. V tomto procesu dochází k mobilizaci co největšího počtu aktérů prostřednictvím ovlivňování veřejného mínění. Probíraná témata mívají celospolečenský charakter. Tento způsob prosazování zájmů jednotlivých skupin je populární především v USA. Lobbisté využívají možnosti působit na vlivné osobnosti, jako jsou např. celebrity, novináři apod. V evropském kontextu se setkáváme s více rigidní stranickou strukturou, která je méně citlivá na veřejné mínění. Tato situace se však možná s nástupem informačních technologií a rozvojem medií začíná měnit.
- d) **Medializace** – tato technika souvisí s předchozími technikami a projevuje se snahou prosadit důležitá témata v mediálním procesu. Skupiny tak dosáhnou toho, že daný problém bude zviditelněn, což jim usnadňuje získání veřejné podpory.
- e) **Petice a občanské protesty** – mezi základní práva patří svoboda slova a projevu či svoboda sdružování. Při organizování petic či občanských protestů dochází k využívání těchto práv, celá oblast je rovněž upravena zákonem.

- f) Pochody, hladovky, stávky, demonstrace** – jedná se o způsoby prosazování zájmů či taktů, které jsou využívány jak jednotlivci, tak skupinami. Stávky a demonstrace jsou rovněž ošetřeny zákonnou úpravou.

- g) Financování kandidátů, politických stran** – jedná se legální způsob prosazování zájmů, avšak tento způsob je rovněž kontroverzní. V Evropě je obvyklý způsob financování politických stran státem, avšak strany dostávají soukromé dary od soukromých či fyzických osob apod.

- i) Různé techniky** – existují další méně obvyklé techniky, jakými lobbisté a různé zájmové skupiny získávají podporu. Tyto techniky jsou obvyklejší především v USA, ale na našem území jsme již také měli možnost s některými technikami se již setkat. Může se jednat např. o *zasílání dopisů (případně faxů či emailů), telefonáty, vzdělávací kampaně, návštěvy v kanceláři úředníka apod.*

2.2. Prosazování zájmů prostřednictvím komunikace se státní správou a samosprávou

V této práci vycházím z liberálně demokratického konceptu, v němž hraje důležitou roli občanská participace. Ta se často odehrává v procesu komunikace občanů a různých zájmových uskupení s orgány státní správy. Uvedený druh komunikace má svá specifika, která se pokusím popsat v této kapitole.

Z pohledu systémové a strukturně funkcionální analýzy byl v dřívějších dobách studia politologie kladen hlavní důraz na studium politických stran a činnost zákonodárné a výkonné moci. Aktéři působící ve státní správě byli opomíjeni. Avšak současná politologie je zařazuje do tzv. moderní analýzy politiky (policy analysis) (Říchová 2002, str. 139).

Státní správa je definována jako „*skupina lidí, kteří jsou v rámci specifické veřejné funkce pověřeni řízením lidských a materiálních zdrojů.*“ (Říchová 2002, str. 179).

Členy státní správy jsou především úředně pověřené osoby či smluvně pověřené zaměstnanci. Státní správa je tedy tvořena souborem různorodých institucí, které jsou svými činnostmi a funkcemi přednostně vázány na stát. Další jejich funkcí je zprostředkovávání vztahu státu a společnosti. Mezi instituce spadající pod státní správu řadíme i instituce plnící kontrolní či poradní funkci. Počet institucí v současné době je tak rozšířen, že je velmi složitá jejich klasifikace. Další oblastí, která ovlivňuje činnost institucí, je jejich politické zázemí.

„Politology proto stále více zajímá nejen to, jak a proč byly tyto instituce vytvořeny, ale také jaké politické cíle plní a jak jsou přijímány těmi, v jejichž zájmu byly původně vytvořeny. Některé konkrétní rozbory ukazují, že politický kontext vzniku takového úřadu může být minimální, resp. zainteresovanými jedinci není výrazněji pocíťován, jiné takto vytvořené úřady jsou naopak kritizovány, že slouží především k posílení politického vlivu stávající vládní garnitury.“ (Říchová 2002, str. 185).

Podle Linka a Trnky (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 42) můžeme rozlišovat nové trendy ve formě komunikace a jednání se státní správou. Mezi tyto trendy patří sdělování informací, konzultace a aktivní účast občanů na rozhodování.

Princip sdělování informací označuje jednostrannou komunikaci směrem od státní správy k občanům, můžeme ji rozdělit na aktivní a pasivní. Aktivní sdělování informací se vyznačuje aktivním zapojením státní správy do informačního procesu (např. články v tisku apod.), pasivní informování je např. vyvěšení oznámení na úřední desce.

Konzultace označuje dvoustranný vztah, v němž se mohou občané zapojit, poskytovat státní správě zpětnou vazbu a podněty ke zpracování na základě informací poskytovaných úředními osobami. Státní správa v tomto procesu řídí proces konzultací.

Princip aktivní účasti označuje vztah založený na spolupráci a partnerství mezi úřady a občany, v němž mají občané možnost aktivně přicházet s tématy i alternativami dalšího vývoje v konkrétních případech.

V našem právním prostředí existuje mnoho způsobů, jakým občan může komunikovat s veřejnou a státní správou. V případové studii se komunikací s úřady a prosazováním zájmů skrze tuto komunikaci budeme zabývat. Proto nyní vymezím problematiku z teoretického hlediska.

Základními způsoby prosazování zájmů občana prostřednictvím komunikace s veřejnou správou jsou demokratické volby, což je téma přesahující rámec této práce. Více se budeme zabývat vyjadřováním postojů a zájmů mezi volbami. Způsoby komunikace mohou být podle Linka a Trnky následující (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 42 – 57):

- a) Občané mohou využívat svého práva na informace. Bohužel se však někdy stává, že občané se staví k možnosti účastnit se rozhodování a získávání informací odmítavě. Mohou k tomu vést různé důvody. Jedním z nich může být pocit, že o situaci je již předem rozhodnuto, dále určitá rezignace či pocit, že konzultace jsou pouze formální záležitosti.
- b) Další možností, jak občané mohou prosazovat své zájmy, je referendum. Z teoretického hlediska dělíme referendum na ex ante a ex post podle toho, zda je

konáno před nebo po rozhodnutí. Dále referendum dělíme na konzultativní či závazné. Závazné s sebou nese odpovědnost pro státní správu se jeho výsledky řídit, konzultativní má charakter zjišťování veřejného mínění o dané problematice. Další dělení rozlišuje referenda na lokální a celostátní podle rozsahu jeho dopadu.

- c) Využití petičního práva je dalším způsobem, jak mohou občané vyjadřovat své zájmy a názory. Tato problematika je upravena zákonem.

V současnosti převažuje trend aktivního zapojování občanů do rozhodovacích procesů. Tato snaha má za cíl přenášet témata blíže k občanům, tedy k těm, kterých se daná rozhodnutí budou týkat.

„Zapojení občanů se liší od tradičních forem konzultace tím, že podporuje reflexi a učení, umožňuje objevení nových variant řešení a poskytuje dostatečný čas pro hledání porozumění při nalézání společných zájmů.“ (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 48).

Výhodou takového přístupu je možnost získání nových pohledů na problematiku, dále pak získání větší podpory obyvatelstva pro dané projekty a zefektivnění státní správy. Aktivní participace na rozhodování má několik různých forem (Mansfeldová, Kroupa 2005, str. 48). První formou je konzultace, v tomto případě je rozhodující téma. Časové možnosti úřadu ovlivňují průběh konzultace. Další formou je aktivní účast občanů – jedná se o společnou diskusi a následné společné rozhodnutí, aktivní účast občanů je klasifikována jako oboustranný vztah. V některých zemích existuje třetí stupeň aktivní participace občanů na rozhodování, a to ústavně zaručené právo k aktivnímu navrhování legislativy občany (např. v Polsku, Rakousku či ve Španělsku).

Důležitou směrnicí v oblasti vztahů státní správy s občany je tzv. EIA (Environmental Impact Assessment). V naší případové studii se s analýzou EIA setkáváme, proto tuto problematiku zařazují i do teoretické části. U rozhodnutí majících vliv na životní prostředí musí být podle této směrnice zpracována a zveřejněna analýza dopadů na životní prostředí. Veřejnost má možnost se k těmto výsledkům následně vyjádřit (Mansfeldová, Kroupa, str. 46).⁵

⁵ Jedná se o Směrnici o strategickém posuzování vlivů na životního prostředí (ES 2001/42/ES).

V následující subkapitole se budeme zabývat přípravou územního plánu. Toto téma zařazuji z toho důvodu, že samotný proces přípravy územního plánu je složitý, a pro potřeby případové studie je třeba si jej přiblížit. Na příkladu tohoto procesu budeme později v případové studii sledovat, jak občané mohou uplatňovat různé způsoby vyjadřování zájmů vůči samosprávě a jak se různé zájmové skupiny mohou zapojit do procesu příprav územního plánu. Při přípravě územního plánu je stanoveno několik etap. Samotná otázka územního plánování má různé roviny, jako například odbornou, architektonickou, urbanistickou, ekonomickou a jiné. Občané mají možnost participovat na této přípravě, avšak omezeným způsobem a jen v některých momentech samotného procesu.

2.3. Příprava územního plánu

Příprava územních plánů je složitý proces, do něhož během celého dlouhého procesu přípravy vstupují různí aktéři. Dříve, než budeme v praktické části analyzovat aktivity různých zájmových skupin či aktérů, přiblížíme si v této subkapitole teoreticky proces přípravy územního plánu.

Problematika územního plánování a samotného procesu vytváření územních plánů je stanovena v paragrafech § 43-57 Stavebního zákona, další úprava je stanovena vyhláškou 500/2006 sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Samotný proces má několik následujících etap:

- Zadání územního plánu
- Koncept
- Návrh územního plánu
- Vydání územního plánu

Každá etapa má zákonem stanovené kroky. Průběh pořizovacích prací je následující (Říčany, 2010). Město vybere zpracovatele dokumentace, pořizovatelem je městský úřad. Před započatím prací městský úřad vezme v úvahu podněty od občanů i podnikatelských subjektů s tím, že tyto podněty jsou součástí dokumentace.

Další proces přípravy územního plánu se dělí na etapy:

1. Etapa

Dochází k pořízení průzkumů a rozborů daného území zpracovatelem studie.

2. Etapa

Dochází k vyhotovení návrhu zadání územního plánu. Obsah zadání je poté prezentován na veřejné diskusi, občané mohou uplatňovat své připomínky, k nimž úřad může a nemusí přihlédnout. Dále se návrh rozesílá všem dotčeným orgánům a je dle zákona zveřejněn a vystaven k veřejnému nahlédnutí. Během této doby je rovněž možnost uplatňovat připomínky. V této fázi se rovněž vyhodnocuje studie o dopadu plánu na prostředí, pokud o ni je některým orgánem požádáno.

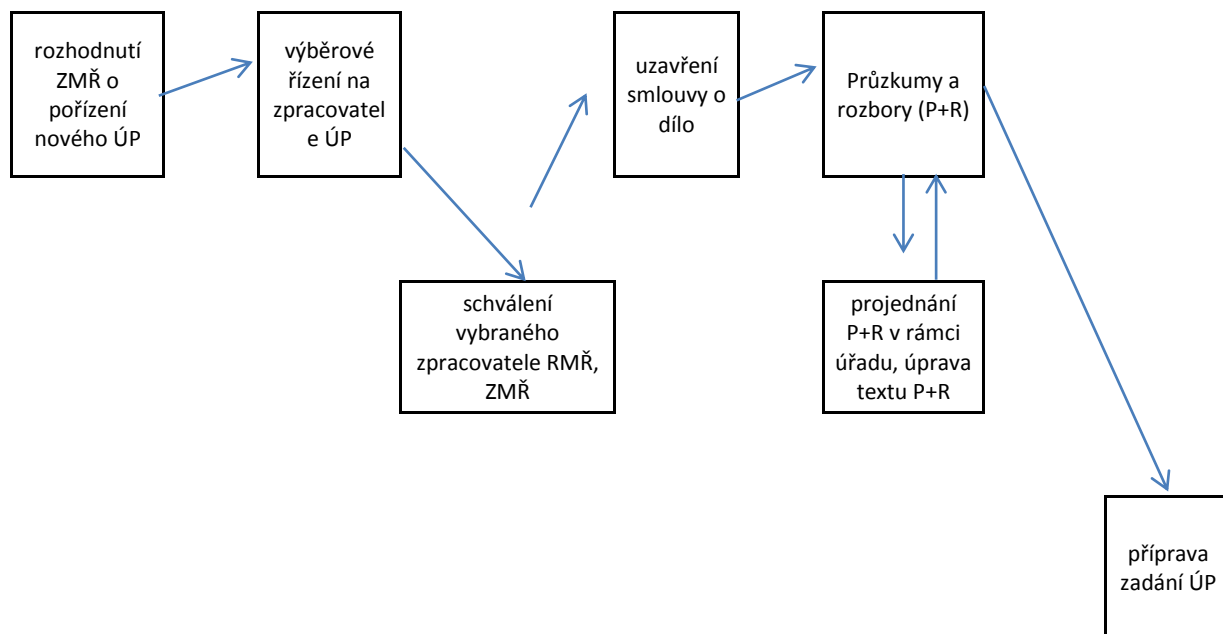
Dále je návrh předložen ke schválení zastupitelstvu. Projednávání probíhá dle stavebního zákona v několika dalších etapách. Občané musí být vždy informováni o tom, že probíhá veřejné vystavení návrhu, aby mohli podávat námitky a připomínky. Schvalovací orgán v celém procesu je zastupitelstvo města.

Když je schválen návrh územního plánu, následují další kroky. Vzniká pracovní verze nového územního plánu, což je rozpracovaný návrh. Nad touto verzí poté probíhají veřejné diskuse organizované vedením města.

Když je dokončena pracovní verze, probíhá dále proces podle stavebního zákona. V zákonné lhůtě jsou informovány dotčené orgány, krajský úřad i sousední obce, na základě jejichž připomínek je návrh upraven. Na konec celého procesu probíhá veřejné projednání s výkladem projektanta. Ve stanovené lhůtě je možnost uplatňovat připomínky, majitelé pozemků mohou uplatňovat námitky. Tyto námitky jsou výsledně vyhodnocovány dle zákona.

Pro lepší orientaci přikládám na následující straně schéma popisující harmonogram prací před přípravou zadání nového územního plánu.

Harmonogram prací před přípravou zadání nového ÚP

Zkratky:

ÚP - územní plán

DO - dotčené orgány

RMŘ - Rada města Říčany

ZMŘ - Zastupitelstvo města Říčany

(Zdroj: info.ricany.cz, Příprava nového územního plánu 2010)

3. Město Říčany

V této části si představíme město Říčany, jehož se bude týkat případová studie. Město Říčany patří mezi obce s rozšířenou působností, nachází se na východním okraji Prahy. Vzhledem ke své poloze jsou Říčany vyhledávanou lokalitou pro bydlení a částečně i lehký průmysl, což se projevuje zvýšenou výstavbou a rozšířením developerských projektů v dané lokalitě.

3.1. Charakteristika území

V této části budu vycházet z dopravní studie CityPlan (Studie vlivu regionální a nadregionální tranzitní dopravy na město Říčany a dotčené obce, leden 2005), kterou si nechal vypracovat MÚ Říčany. Město Říčany je protínáno dvěma významnými silničními trasami a železniční tratí, což je zdrojem pozitiv i negativ pro subjekty sídlící ve městě.

Jako pozitiva dopravní situace města můžeme vyjmenovat následující (Studie vlivu regionální a nadregionální tranzitní dopravy na město Říčany a dotčené obce, 2005):

- Snadná dostupnost obyvatel Říčan do Prahy;
- Dobré napojení na dálnici D1 silnicí II/101;
- Město je protínáno železniční tratí č. 221, jež je přímou spojnici na Hlavní nádraží v centru Prahy, doba jízdy trvá cca. 30 minut;
- Na železniční dopravu navazují další autobusové linky.

Negativa dané dopravní situace:

- Na území města se utváří časté dopravní kolapsy způsobené přetížením zátěže silnic I/2 a II/101, což vede ke vzniku kolon;
- Časové zdržení autobusové dopravy;
- Železniční doprava vytváří hlukovou zátěž;
- Dopravní tahy vytvářejí bariéry pro pěší a cyklistickou dopravu;
- Hluková zátěž.

Dle studie z roku 2005 má intenzivní rozvoj bydlení za následek postupné zvyšování mobility obyvatel. Dle stejné studie využívá daná skupina obyvatel především automobilovou dopravu, není výjimkou dva a více vozů v jedné domácnosti. Tato situace vede k významné zátěži automobilové sítě, která však na tuto situaci není dostatečně dimenzována.

Město je zastavěno převážně zástavbou rodinných domků a je rozděleno do několika částí. Tyto části jsou vzájemně odděleny několika významnými dopravními tahy, což způsobuje problémy v dopravě i ve vztazích obyvatel a města. Řeší se zde takové otázky, jako bezpečnost dopravy, přetížení tranzitní dopravou, kamionová doprava vedoucí skrze město a hluková zátěž apod.

3.2. Změny stávajícího územního plánu

V této části se pokusím uvést změny platného územního plánu od roku 1998, v němž byl schválen (Vyhláška o závazných částech sídelního útvaru Říčany: č. 8/98, březen 1998). Na těchto změnách se pokusím vysledovat změnu zájmů a preferencí různých skupin.

Platný územní plán byl schválen v roce 1998, konkrétně 24. 6. 2008. Od této doby proběhly tři změny. Územní plán města Říčany byl schválen Městským zastupitelstvem Říčany usnesením ze dne 24. června 1998. První změna byla schválena Zastupitelstvem města Říčany dne 18. prosince 2002 pod usnesením č. 9/02 – 9/1-3.

Rozhodnutí o pořízení změny č. 2. bylo schváleno dne 4. června 2003 usnesením č. 5/03 – 7/1. Návrh zadání změny č. 2. bylo Zastupitelstvem města Říčany projednáno a schváleno dne 31. května 2005 pod č. usnesení 4/05 – 2/1 a č. 4/05 – 2/2. Změna č. 3 byla schválena v roce 2010 (Obecně závazná vyhláška č. 5/2006 kterou se vyhlašuje závazná část změny č. 2 územního plánu sídelního útvaru Říčany, říjen 2006).

3.2.1. Změna č. 1 v roce 2003

V roce 2003 bylo z celkových 52 změn v regulativech 47 týkajících se funkčních pozemků v kategorii OC či OV – čistě obytné či všeobecně obytné pozemky (Říčany, leden 2003). Dále se jednalo o vymezení čtrnácti obecně prospěšných staveb, z toho týkající se dopravy jich bylo pět. Jednalo se o několik úprav veřejně prospěšných komunikací, dále pak o stavbu záchranného parkoviště u železniční zastávky a o obslužné komunikace industriální zóny Jažlovice.

3.2.2. Změna č. 2 v roce 2006⁶

Důvody pro pořízení změny č. 2 byly následující (Říčany, říjen 2006):

- „*Existence vysokého zájmu obyvatel a podnikatelů o území Říčan, který vyplývá z následujících skutečností*
 - *Město Říčany plní významnou funkci ve struktuře osídlení*
 - *Příznivá poloha v sousedství jihovýchodního okraje Prahy*
 - *Dobrá dopravní dostupnost*
- *Ředitelství silnic a dálnic požádalo o zařazení PSO – stavba 511 do veřejně prospěšných staveb*
- *Napravení jednotlivých nepřesností stávajícího územního plánu*
- *Zpřesnění obecně závazné vyhlášky*
- *Požadavek na změnu některých čistě obytných funkcí sídel na funkci malých obytných sídel (Jažlovice, Pacov, Strašín)“*

Zastupitelstvo při pořizování této změny vycházelo ze zásad vyjmenovaných níže:

- Nemělo by se příliš rozšiřovat zastavitelné území – chybí vyhovující infrastruktura v sídelním útvaru (doprava, vodovodní a kanalizační řady, školství);
- Dávat přednost požadavkům a žádostem do již zastavěného území;
- Opravit nepřesnosti ve stávajícím územním plánu.

V rámci pořizování změny č. 2 byla úřadem shromážděna řada požadavků ke změně schválení územně plánovací dokumentace. Těchto podnětů bylo více než 450. Většinou se týkaly několika oblastí, jako např. požadavek na uvedení ÚP do souladu se skutečným stavem území, změny ve vyznačení příbuzných kategorií funkcí ploch, vypuštění podrobného dopravního členění zastavitelných ploch apod. (Projektová EIA, 2006) ⁷.

⁷ Viz Projektová EIA - Říčany. NÁVRH ZMĚNY č. 2 ÚZEMNÍHO PLÁNU SÍDELNÍHO ÚTVARU ŘÍČANY: VYHODNOCENÍ KONCEPCE Z HLEDISKA VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A VEŘEJNÉ ZDRAVÍ. In: *PODLE § 10 ZÁKONA Č. 100/2001 Sb.* Městský úřad v Říčanech: U-24 s.r.o. ATELIER PRO URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, Ing. Miloš Andrš, Březen 2006.

3.2.3. Změna č. 3 v roce 2010

Tato změna byla provedena v roce 2010 a jednalo se o změnu využitelnosti zimního sportovního stadionu (MÚ Říčany, Odbor územního plánování a regionálního rozvoje).

Na těchto změnách je možné vidět posun ve změnách osídlení města Říčany. Dále můžeme pozorovat, že největší nárůst podnětů ke změně územního plánu byl v roce 2006. Nejvíce požadavků bylo na změnu funkčního využití pozemků. K tomuto účelu přikládám tabulku týkající se změn územního plánu v letech 2003, 2006 a 2010. Data k tomuto šetření jsou nesourodá, jelikož neexistuje ucelený záznam o změnách ÚP. V kapitole 3.4 se budeme podrobněji zabývat tím, jak různé skupiny vstupují do přípravy územního plánu.

Tabulka 1 Změny územního plánu

Změna č. 1

změny v regulativech	52
<i>z toho změna funkčního využití pozemku</i>	47
obecně prospěšné stavby	14
<i>z toho doprava</i>	5

Změna č. 2

podnětů ke změně č. 2.	450
------------------------	-----

Změna č. 3

změna využití zimního stadionu	1
--------------------------------	---

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze studie vyplynulo, že občané využívali svého práva vyjádřit se ke změnám územního plánu tím, že podávali své podněty, návrhy a připomínky.

Nejvíce podnětů ke změně územního plánu bylo v roce 2006, a to celých 450. Dále ze studie vyplývá, že pro pořízení těchto změn vedlo několik důvodů, jako např. existence vysokého zájmu obyvatel a podnikatelů o území Říčan, požadavek některých obyvatel na změnu funkčního využití jejich pozemků apod.

V roce 2006 byla rovněž vypracována studie EIA (Říčany, Projektová EIA, březen 2006), jež měla za cíl vyhodnotit koncepci připravovaných změn z hlediska vlivu na životní prostředí. Mansfeldová a Kroupa definují směrnici EIA jako důležitou směrnici v oblasti vztahu občanů a státní správy (viz kapitola 2.2).

Projektová EIA vyhodnocovala koncepci předkládaných změn z hlediska vlivu na životní prostředí a veřejné zdraví. Tento dokument obsahuje mj. následující závěry:

- „*Město by se mělo rozvíjet v souladu s koncepcí sídelního centra jižní části okresu Praha- Východ*
- *Město by mělo zachovat svou strukturu jako svébytný celek, čímž je rozuměno zajišťování životních potřeb obyvatel v co největším rozsahu v sídle či co nejbližším okolí (bydlení, zaměstnání, občanská vybavenost, rekreace apod.)*
- *Zastavěné území Říčan si má zachovat svou ohraničenost ve volné krajině*
- *Nenavrhovat další průmyslově technologický park mimo stávající*
- *Logistické centrum na severu Jazlovic ohraničuje příjezdová komunikace II/101, která by neměla být překročena.*“⁸

Ze studie vyplývá, že ve sledovaném časovém období od roku 1998 došlo k několika změnám zájmů a preferencí různých skupin. Nejvýznamnější změnou je nárůst zájmu obyvatel a podnikatelských subjektů o území města Říčany. Dalším jevem je vzrůstající počet požadavků na změnu funkčního využití pozemků. Příznačný je nárůst cen pozemků.

Ve sledovaném období proběhlo v místním tisku několik kauz pojednávajících o aktivitách developerských firem na území města. Dále se rekrutovala občanská sdružení zabývající se ochranou životního prostředí. Tyto skupiny hájí své zájmy, ať už ekonomické či ekologické. Další skupinou jsou jednotliví občané či majitelé pozemků. Jak si ukážeme v dalších částech případové studie, tyto oblasti souvisí s hlavními tématy veřejných diskusí ve městě a stávají se místem střetů různých zájmů.

8 Viz Projektová EIA - Říčany. NÁVRH ZMĚNY č. 2 ÚZEMNÍHO PLÁNU SÍDELNÍHO ÚTVARU ŘÍČANY: VYHODNOCENÍ KONCEPCE Z HLEDISKA VLVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A VEŘEJNÉ ZDRAVÍ. In: *PODLE § 10 ZÁKONA Č. 100/2001 Sb.* Městský úřad v Říčanech: U-24 s.r.o. ATELIER PRO URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, Ing. Miloš Andrš, Březen 2006.

3.3. Návrh zadání územního plánu města

V této části představím krátce Návrh zadání ÚP z jeho obsahové stránky (Říčany, Návrh zadání, červenec 2009). V kapitole 3.4 si ukážeme, jak se hlavní otázky projednávané v připravovaném Návrhu zadání ÚP odrazilily na aktivitách různých skupin na území města.

Z nového Návrhu zadání územního plánu města Říčany schváleného v listopadu 2009 vyplývá několik skutečností. Dokument se zavazuje respektovat limity využití území z ÚAP a zahrnovat požadavky z nadřazených dokumentací. Dále se zavazuje zohlednit záměry a požadavky vyplývající z politiky územního rozvoje a z dalších dokumentů města, jako je např. Strategický plán města, dále z požadavků vyplývajících ze záměru obce.

Návrh zadání ÚP dále počítá s tím, že bude respektovat rozbor udržitelného rozvoje, a to v oblastech příznivého životního prostředí, hospodářského rozvoje a soudržnosti obyvatel území v následujících oblastech:

- Příznivé životní prostředí
 - Požadavky na vymezení rozvoje území a vymezení dílčích ploch
 - Včlenitelnost podnikatelských aktivit do území
 - Využití nezastavěného území uvnitř města
 - Vymezení veřejného prostranství
 - Dopravní infrastruktura
- Hospodářský rozvoj
 - Vymezení rozvojových zastavitelných ploch pro výrobu a skladování
- Soudržnost společenství obyvatel území
- Sport a rekreace
- Kulturní vyžití
- Obecná kultivace veřejných prostranství

„Motto: V novém územním plánu chceme nahradit doposud spíše kvantitativní rozvoj rozvojem zdůrazňujícím kvalitu a vyváženost prostředí – veřejných prostorů, vybavenosti, prostupnosti území, dopravní zklidnění a zelené skutečně využitelné plochy ve městě i v místních částech.“

(Návrh zadání, červenec 2009, str. 13)

V oblasti dopravy návrh počítá s několika důležitými oblastmi. Zavazuje se dodržovat platné nadřazené dokumenty, dále řeší následující otázky:

- Silniční doprava
 - Přesunutí významného zatížení na hromadnou dopravu
 - Snížení intenzity dopravní zátěže
- Doprava v klidu
 - Omezení parkování v centru ve veřejném prostoru
 - Nárůst parkovacích míst
- Železniční doprava
 - Respektovat stávající trasy
 - Respektovat návrh trasy nové železniční sítě vysokorychlostní trati
- Hromadná doprava
 - Podpořit komplexnost veřejné dopravy
 - Podpora integrovaného dopravního centra Říčany
- Pěší doprava a propojení
- Podpora cyklistiky a turistiky
- Korekce zemědělských svozových cest

Dále návrh řeší požadavky a pokyny pro řešení hlavních střetů zájmů a problémů v území. Problémů v území je v Návrhu územního plánu z roku 2009 specifikováno třináct. Mezi urbanistické problémy řadí tento plán např. následující oblasti:

- Nevyužité stavební rezervy uvnitř zastavěného území;
- Velkoplošná individuální zástavba;
- Nedostatek ploch zeleně;
- Silně zatížené silniční komunikace - liniové bariéry na území města;
- Konflikt v zástavbě s průmyslovou zástavbou v zóně Jazlovce.

Dopravní problémy jsou charakterizovány devíti body. Mezi ně patří následující problémy:

- Přetížení území tranzitní i místní dopravou;
- Neexistence uceleného systému cyklotras;
- Bariéry pohybu pěších;
- Nízká frekvence obsluhy MHD;
- Nedostatečné možnosti parkování.

Další oblastí, v níž dochází k problémům, jsou otázky technické infrastruktury a hygienické problémy. Do hygienických problémů jsou řazeny problémy emisí kolem dálnice D1 a hlavních komunikací, dále pak hlukové a světelné emise v okolí železnice a odkanalizování několika lokalit.

Jak jsme si ukázali, v Návrhu ÚP jsou stanoveny problematické oblasti, ve kterých dochází ke střetům zájmů na území města. Dokument obsahuje snahu nahradit dosavadní kvantitativní rozvoj prostředí obce kvalitativním rozvojem. Dále návrh zahrnuje snahu o dopravní zklidnění v obci. Návrh počítá i s ekonomickými zájmy a hospodářským rozvojem oblasti. V této části vymezuje rozvojové zastavitelné plochy pro výrobu a skladování.

3.4. Příprava nového ÚP - vymezení zájmových skupin a jejich aktivit

Jakým způsobem mohly jednotlivé zájmové skupiny zasahovat do tvorby územního plánu? Pořizování územního plánu je jasně stanoveno zákonem, jak již bylo uvedeno v subkapitole 2.3. Postup při pořizování územního plánu Říčan byl následující. Roku 2008 byl podán podnět k pořízení územního plánu Říčan. Podáním tohoto podnětu byly zahájeny práce na územním plánu.

V této fázi probíhaly přípravné práce, jako výběr projektanta, příprava zadání apod. Následně byly informovány dotčené orgány, obecní a krajské orgány, ostatní subjekty a veřejnost. Informování měli možnost v zákonem stanovené lhůtě třiceti dní podávat své připomínky.

Subjekty, které využily možnosti podat připomínky, byly (MÚ Říčany, Odbor územního plánování a regionálního rozvoje ze dne 10. 5. 2012):

- 11 subjektů z řad dotčených orgánů (Krajský úřad, MPO, Ministerstvo dopravy, Hasiči, MŽP, ...)
- 13 ostatních subjektů – Celní letectví, ČEPRO, CEPS, RWE,... a Policie ČR
 - 1 po termínu
- 19 jednotlivců +1 před zákonnou lhůtou
- 5 občanských sdružení
 - Občanské sdružení Nad Rokytkou
 - Občanské sdružení pro zdravý rozvoj Říčan
 - Občanské sdružení pro okolí Říčan
 - OS Forum podnikatelů regionu Říčany
 - OS Fialka

Připomínky občanských sdružení byly totožné, z čehož vyplývá, že postup sdružení byl koordinovaný. Z hlediska teorie zájmových skupin se zde setkáváme s vytvářením koalice směřující k usnadnění prosazení určitého zájmu.

Dne 15. 6. 2009 proběhla veřejná diskuse nad rámec stavebního zákona. Tato diskuse s veřejností proběhla i z toho důvodu, aby město získalo zpětnou vazbu k připravovanému územnímu plánu dříve, než začne schvalovací proces. Tímto vznikla možnost eliminovat případné pozdější námitky a připomínky.

Dne 11. 11. 2009 bylo zadání schváleno zastupitelstvem města. Obsahovou stránku schváleného návrhu zadání jsme se zabývali v předchozích kapitolách. Ze stavebního zákona vyplývá, že po vydání veřejné vyhlášky je možnost vyjádřit se v lhůtě minimálně patnácti dnů, obvykle však déle. Správní řád stanoví patnáctidenní lhůtu. Orgánům činným ve správním řízení jsou vyrozumění zasílána jednotlivě prostřednictvím pošty, datových schránek či elektronickou poštou. Poté projektant začíná zpracovávat Návrh územního plánu.

Během této doby se konala v Říčanech setkání s veřejností, a to nad rámec zákona. Celkem těchto setkání proběhlo pět (MÚ Říčany, Odbor územního plánování a regionálního rozvoje ze dne 10. 5. 2012). Občané tak měli možnost seznámit se s pracovní verzí navrhovaného ÚP a vyjádřit své návrhy a připomínky k této pracovní verzi. Účastnily se fyzické osoby, právnické osoby i občanská sdružení. Poté bylo umožněno veřejnosti se k návrhu vyjádřit v písemné podobě.

Tabulka 2 Setkání s veřejností nad navrhovaným územním plánem

celkem	5
průměrná účast	30 osob
Termíny	
Kuří u Říčan, Jazlovce, Voděrádky	27.4.2010
Pacov, Strašín u Říčan	29.4.2010
Říčany centrum, Říčany za tratí	6.5.2010
Říčany západ, Říčany sever	20.5.2010
Říčany jih, Říčany východ	27.5.2010

Zdroj: Městský úřad v Říčanech

Písemných podání k pracovní verzi nového územního plánu bylo celkem 19, dále 10 po termínu. Tato podání byla nad rámec zákona projednána za účasti vedení města a projektanta, což mělo vést k eliminaci námitek a připomínek při řádném projednávání.

V září roku 2010 byl dopracován návrh projektanta. Poté mělo následovat řádné projednání s orgány veřejné správy a s veřejností. Na podzim roku 2010 se však konaly komunální volby do obecního zastupitelstva v termínu 15. – 16. 10. 2010. Zástupci stavebního úřadu tedy čekali na výsledek komunálních voleb a až podle tohoto výsledku bylo vyhlášeno řádné projednání.

Od komunálních voleb do července roku 2011 probíhala revize návrhu územního plánu, kdy projektant návrh předělal a předal dotčeným orgánům k vyjádření. Podle těchto vyjádření byly dodělaný další úpravy. V únoru roku 2012 se konalo setkání s veřejností. Do tohoto termínu (do 14. 2. 2012) měla veřejnost ještě možnost podávat námítky a připomínky ke konečné verzi Návrhu územního plánu. K tomuto sloužil i speciální formulář vyvěšený na stránkách města. Námítky a připomínky se v současnosti zpracovávají. Ke dni 18. 4. 2012 bylo zpracováno 618 z cca 650 námitek a připomínek.

Za dobu přípravy nového územního plánu proběhlo asi 130 návštěv zástupců veřejnosti na úřadě týkajících se nového územního plánu. Téměř ve sto procentech případů chtěli žadatelé změny týkající se stavebních pozemků. Dále činnost úřadu spočívá v poskytování informací veřejnosti, odpovídání na telefonické dotazy apod. (MÚ Říčany, Odbor územního plánování a regionálního rozvoje, 2012). Dle vyjádření úřadu měli žadatelé o změnu územního plánu největší problém s odůvodněním oprávněnosti námitek a připomínek.

Ve spojitosti s vytvářením územního plánu byla vedena rovněž petiční akce s názvem Petice za zdravé Říčany - připomínky občanů k návrhu zadání ÚP. Adresátem této petice byl MÚ Říčany, odbor územního plánování a regionálního rozvoje. Petice se týkala více oblastí. V boxu 1 přikládám text petice. Petice byla vytvořena občany Říčan a místních občanských sdružení za organizační podpory Občanského sdružení pro zdravý rozvoj Říčan a okolí (Petice za zdravé Říčany, 2009). Díky této petici bylo přihlédnuto k přiloženým námitkám ve stavebním řízení.

Box 1 Petice za zdravé Říčany - připomínky občanů k návrhu zadání ÚP

*Trápí nás **živelný rozvoj Říčan**, který nepřiměřeně zatěžuje blízké a vzdálenější okolí našich domovů a infrastrukturu města. Nesouhlasíme se záměrem **zastavování klidové zóny v lokalitě Říčany-jih/Marvánek**. Chceme uchovat tuto lokalitu jako území se **systémem ekologické stability a jako parkovou zónu poblíž centra města**. Jedná se totiž o přírodně cennou lokalitu (prochází tudy potok Smrkovka a nachází se tu odborným průzkumem potvrzená cenná flora a fauna) hojně navštěvovanou rodinami na procházkách, pejskaři, rekreačními sportovci i seniory.*

*Požadujeme udržet dosavadní „**nepropojenost**“ zástavby města a **samostatných místních částí** (včetně Pacova).*

*Požadujeme **Nádražní ulici přizpůsobit pro parkování automobilů** (cestujících jedoucích do Prahy vlakem). Nepřejeme si obnovovat a rozvíjet stávající těžební⁹ lokality. Požadujeme **doplnit obytné lokality plochami pro volnočasové aktivity typu dětské hřiště**. Požadujeme zachování současného využití všech vodních ploch na území Říčan (včetně rybníků „Rozpakov“ a „Srňčí“) ...*

*Do doby nalezení komplexního řešení tranzitní dopravy přes Říčany silnice I/2 – Černokostelecká požadujeme **blokovat území (jako rezervu) pro výstavbu Severního obchvatu Říčan**”. Kromě centrální části města požadujeme omezení zástavby max. dvoupodlažními (přízemí, patro) soliterními rodinnými domy se zastavěnou plochou max. 20% rozlohy stavební parcely. Požadujeme v rámci ÚP připravit demografickou prognózu zaměřenou na plánování kapacit předškolních a školních zařízení v Říčanech (zahrnující požadavky spádových obcí), aby bylo možné zodpovědně rozhodovat jejich nezbytné kapacity a financování v horizontu 5,10 a 15 let.*

***Chceme podpořit místní drobné podnikatele a živnostníky**. Požadujeme, aby nedošlo ke zřizování území pro obchody či obchodní centra o ploše přesahující 300m² a aby území města nebylo přístupné pro další obchodní řetězce. Požadujeme, aby v centrální části Říčan nebyly zřizovány další kancelářské prostory. Na oplátku zde upřednostňujeme navýšení kapacity pro bydlení, aby došlo k oživení centra města i po 17 hodině, namísto jeho současného vyliďňování.*

Zdroj: webové stránky sdružení¹⁰

Níže přikládám tabulku 3 vyjmenovávající použité techniky prosazování zájmů v případě pořizování a schvalování nového ÚP Říčan. Proběhlo vytváření sítí a koalic u občanských sdružení, která podala totožné vyjádření k připravovanému územnímu plánu. Z toho důvodu je možné se domnívat, že postup zástupců občanských sdružení byl koordinovaný. Dále jsme se setkali s diskusemi ve formě setkání a diskusí s veřejností (viz Tabulka 2). Další použitou metodou byla medializace, tedy diskuse nad problematikou v místním tisku (Kurýr, Zápazí,

⁹ Těžba dřeva

¹⁰ Dostupné z http://www.zdravyrozvojrican.cz/data/files/Ricany_-_priprava_uzemniho_planu/Petice_za_zdrave_Ricany_pripominky_obcanu_k_navrhu_zadani_UP_20090810.pdf

Náš Region). Dále jsme se setkali s technikou návštěv obyvatel v kanceláři úředníků a písemná podání námitek a připomínek (viz Tabulka 1 a 3).

Tabulka 3 Použité techniky prosazování zájmů v otázce pořizování a schvalování nového územního plánu města Říčany

Vytváření sítí a koalic	ano	koordinovaný postup
Diskuse	ano	veřejné diskuse
Grassroots lobbying	ano	veřejné protesty a kampaně
Medializace	ano	místní tisk - Kurýr, Zápraží, Náš Region
Návštěvy v kanceláři úředníků	ano	
Petice a občanské protesty	ano	
Pochody, hladovky, stávky, demonstrace	ne	
Písemná podání	ano	

Zdroj: Městský úřad Říčany, dále vlastní analýza místního tisku

Podle Mansfeldové a Kroupy (viz kapitola 2.2) existují tři způsoby, kterými občané mohou prosazovat své zájmy v komunikaci se státní správou a samosprávou, a to:

- a) Využívání svého práva na informace
- b) Referendum
- c) Petiční právo

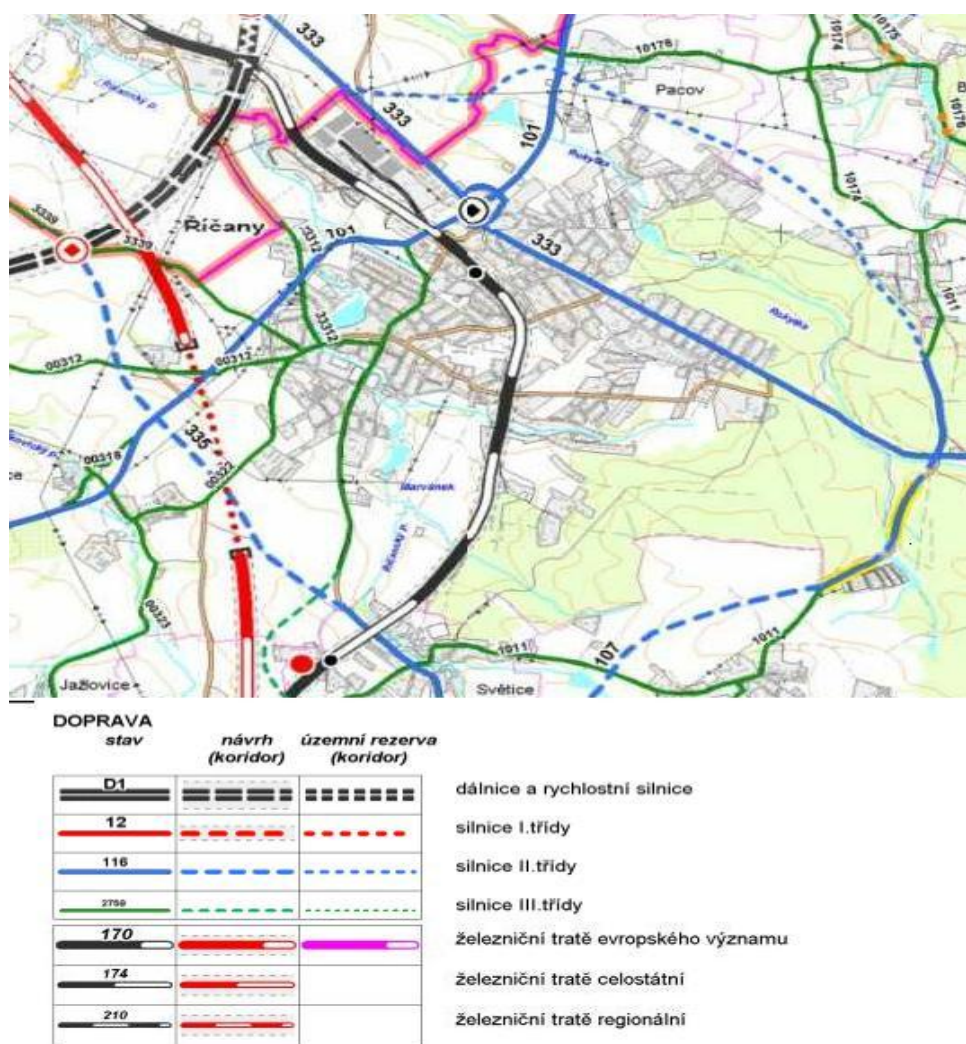
V této studii se setkáváme se dvěma z nich, a to s využíváním práva na informace a s využitím petičního práva. Nebylo využito referenda.

Ze studie vyplývá, že neziskové organizace tvoří koalice při vzniku závažnějšího tématu, kdy je pro ně výhodnější spolupracovat. Tato spolupráce jim přináší výhodnější pozici v komunikaci se státní správou. Říčanský neziskový sektor je blíže kompetitivnímu typu koexistence třetího sektoru se samosprávou (podle Mansfeldové a Kroupy 2005, str. 93). Tento typ se vyznačuje korektním vztahem třetího sektoru k samosprávě. Vztah jednotlivých neziskových organizací není zastřešený, jeví se spíše jako konkurenční.

4. Případová studie - dopravní situace ve městě Říčany a aktivity zájmových skupin

V této části studie se budu zabývat hlavními dopravními problémy Říčan a s tím spojenými aktivitami zájmových skupin. Nejprve vymezím nejpalčivější dopravní problémy tak, jak je identifikoval Ing. Marián Světlík z dopravního odboru MÚ Říčany, poté se pokusím identifikovat hlavní aktivity občanů a zájmových skupin s tím souvisejících. S panem Světlíkem jsem uskutečnila v rámci vypracovávání této práce interview týkající problematiky dopravy ve městě (doporučení na pana Světlíka jsem dostala od Ing. Pešty z odboru územního plánování a rozvoje MÚ Říčany).

Obrázek 1 Hlavní dopravní trasy ve městě Říčany

Zdroj: Návrh zadání územního plánu 2009, str. 6

4.1. Nedostavěná část PSO 511

Hlavním problémem Říčanské dopravy je nedostavěná část okruhu kolem Prahy PSO 511. Tento nedostavěný okruh způsobuje, že automobily a kamiony, které by jely po okruhu kolem Prahy, sjíždějí směrem na Říčany a pokračují dále po místních komunikacích. Tento stav způsobuje průjezd více než 22 000 aut denně (na základě informací z MÚ Říčany) a je způsoben především tranzitní dopravou. Významným problémem je v této situaci křížení s Černokosteleckou ulicí.

Hlavními důvody, proč se nepokračuje v dostavbě PSO, jsou finanční prostředky a zablokování jednání Běchovicemi. OS Za zdraví Běchovic napadlo krajský územní plán Zásady územního rozvoje kvůli hluku, výsledkem bylo, že Nejvyšší správní soud zrušil stopu okruhu. Ministerstvo pro místní rozvoj zrušilo vydané územní rozhodnutí pro stavbu silnice 511 na podzim roku 2011 z důvodu nesouladu s územně plánovací dokumentací. Jedná se o úsek v oblasti D1 až Běchovice. Do této oblasti spadají i Říčany.

Zprávou z října 2011 bylo, že ministr Dobeš odkládá stavbu několika dálnic, silnic první třídy či vysokorychlostních komunikací, což se týkalo i východní části obchvatu Prahy. Starosta města Říčany reagoval na danou situaci tím, že podpořil petiční akci za urychlenou dostavbu okruhu tak, aby Říčany nebyly přetěžovány tranzitní dopravou. Starosta Říčan k tomu dodává (Zápraží 10/2011, str. 9):

„Právě teď je čas na viditelný a zřetelný tlak. Už několik měsíců jsem v kontaktu se starosty pražských městských částí a společně jsme se domluvili na podpoře petiční akce, která by vyslala jasný signál, že okruh je důležitý pro řešení dopravy tisíců obyvatel.“

Dle odhadů Ing. Mariána Světlíka z MÚ Říčany může další územní řízení zabrat až 10 let. V Říčanech se konalo několik významných iniciativ souvisejících s dostavbou PSO. V následujících subkapitolách si dané iniciativy přiblížíme podrobněji. První iniciativa se soustředila na negativní dopady stavby okruhu na životní prostředí, druhá iniciativa byla zaměřena na podporu dostavby okruhu, třetí prosazuje trasu vedoucí mimo území Prahy a čtvrtá iniciativa se zabývá otázkou překračování limitů hluku kolem stavby.

4.1.1. Společné prohlášení ve věci "Silniční okruh kolem Prahy st. 511"

V červenci roku 2007 vzniklo společné prohlášení ohledně stavby silničního okruhu kolem Prahy. Název iniciativy zněl „*Petice za zastavení plánované devastace životního prostředí stavbou a provozem Silničního okruhu kolem Prahy – stavby 511 Běchovice – Dálnice D1.*“

Na straně jedné vystoupilo město Říčany společně s představiteli občanských sdružení EKO Kuří, ZO ČSOP Ekocentrum Říčany, Občanské sdružení Říčany, Občanské sdružení Praha-Lipany, Osadní výbor Kuří a zástupci Městské části Praha-Kolovraty. Na straně druhé stálo Ředitelství silnic a dálnic ČR, zastoupené generálním ředitelem Ing. Alfredem Brunclíkem a ředitelem Závodu Praha Mgr. Robertem Wolfem.

Probíhalo jednání mezi zástupci státní správy, občanských sdružení a zástupci investora a stavebních firem. Cílem bylo omezit dopady stavby okruhu PSO 511 na životní prostředí. Výsledkem tohoto jednání byl návrh nového kompromisního řešení s přihlédnutím na námitky ze stran Města Říčany, EKO Kuří a MČ Praha Kolovraty.

Další bod, kterého zúčastnění dosáhli, byl požadavek trvalé informovanosti o stavu přípravy stavby, v zásadních rozhodnutích technického charakteru i jeho projednání za přítomnosti zúčastněných. (Kurýr 9/2007, str. 7- 8). Tato petice tedy byla zaměřena ekologicky, vyjadřovala negativní postoj vůči dopadům výstavby PSO 511 na životní prostředí.

4.1.2. Petice za dostavbu PSO 511

Celá problematika se veřejnosti znovu otevřela v roce 2011 právě se zprovozněním západní části Pražského silničního okruhu a se vzrůstem tranzitní kamionové a osobní dopravy přes obce v okolí Říčan. Bylo zajímavé, že v této chvíli byla vyhlášena nová petiční akce zaměřená na dostavbu PSO 511 (oproti minulé petiční akci směřující proti stavbě PSO).

V reakci na danou petici se 11. listopadu 2011 konalo setkání, jehož se účastnil Ministr dopravy ČR Pavel Dobeš, spolu se zástupci investora Ředitelství silnic a dálnic, Státního fondu dopravní infrastruktury a Správy železniční dopravní cesty (Říčanský kurýr 12/2011, str. 5). Dále se setkání zúčastnili představitelé Říčan, Mukařova a Uhříněvsi (pozn. jedná se o přilehlé obce).

Důležitým impulsem k tomuto setkání byla právě petice za urychlenou dostavbu okruhu. Výsledkem jednání byla shoda na tom, že je třeba okruh co nejrychleji dostavět, musí se však ještě získat územní rozhodnutí na celou stavbu (ve spolupráci s Magistrátem hl. města Prahy).

Dalším bodem jednání bylo přetížení Říčán tranzitní dopravou. Výsledkem jednání bylo, že ministerstvo ve spolupráci s Ředitelstvím silnic a dálnic zapůjčí váhy na regulaci kamionové přepravy, dále bude podporovat zvýšení bezpečnosti na dané komunikaci (Ricansko.info, 2011).

"Dopravní zátěž v regionu nekontrolovatelně narůstá a v jejím důsledku dochází ke kumulaci dopravně bezpečnostních rizik, dlouhodobému překračování hygienických limitů hladiny hluku a na některých exponovaných místech i koncentrací škodlivých látek, které ohrožují zdraví obyvatel," uvádí mimo jiné petice.

Dle starosty Říčán je tato petice pravděpodobně největší peticí na území města za poslední desetiletí. Petici podepsalo přes pět tisíc lidí.

Aktéři petice požadovali následující (Ricansko.info, 11. 10. 2011):

- *„Aby se státní orgány maximálně zaměřily na řešení této situace, která přerůstá v dopravní krizi.*
- *Vzhledem ke složitosti správních procesů uvítáme i dílčí kroky k nápravě kritického stavu. Ať už jde o etapizaci výstavby okruhu nebo vybudování dostatečných dopravně-bezpečnostních opatření na klíčových komunikacích využívaných tranzitní dopravou.*
- *Pro přechodné období žádáme zajištění kompletní rekonstrukce klíčových komunikací regionu (silnice č. 101, silnice I/2, silnice č. III/00318 /Rooseveltova/, silnice č. II/107 v Říčanech /17. listopadu, Široká/).*
- *Zároveň s tím žádáme o podporu přípravy a zajištění financí pro následnou výstavbu dopravních staveb, které převedou tranzitní dopravu mimo obydlené části měst. /severní a jižní obchvat Říčán, Hostivařská spojka/.*“

4.1.3. Iniciativa Rozumnyokruh.cz

Další iniciativou, která souvisí se stavbou PSO, je iniciativa Rozumný okruh. Na jejích stránkách je k nalezení petice za dostavbu PSO. Petice je určena ministru dopravy ČR, primátorovi Hlavního města Prahy, hejtmanovi Středočeského kraje. Požadavky petice jsou následující (Rozumnyokruh.cz, 2. 2. 2012):

- *„urychlené projednání a dostavba silničního okruhu kolem Prahy v trase, která skutečně chrání hlavní město před kamionovým tranzitem a nepřenese jen dopravní kolapsy a vážná ohrožení životního prostředí z jedné části do jiné*
- *aby trasa okruhu byla vybrána na základě odborných a aktuálních podkladů a aby se při výběru a realizaci trasy zabránilo plýtvání veřejnými penězi"*

Petice podporuje takovou trasu:

- *„která nepřipustí tranzitní dopravu uvnitř Prahy a propojí dálnice a rychlostní komunikace: R7, D8, 9/I, R10, D11, 12/I, 2/I a D1 mimo hustě obytně zastavěná území*
- *která odvede tranzitní dopravu z okresních silnic procházejících přes desítky středočeských obcí a umožní propojení středočeských měst*
- *která uspoří státu přes 10 miliard Kč, protože Regionální trasa, resp. i trasa navržená v území Středočeského kraje, potřebují méně tunelů a mostů než trasa vedená zástavbou Prahy a pozemky mimo hlavní město jsou levnější.“*

Tato petice tedy podporuje trasu, která by vedla mimo území hlavního města Prahy a na území Středočeského kraje.

4.1.4. Demontrace a protesty proti hluku

S problematikou stavby PSO souvisí i otázka hluku plynoucího z dopravního přetížení, který obtěžuje obyvatele Říčan a přilehlých obcí. V této souvislosti se konaly různé výzvy k demonstracím a dalším akcím.

Na přelomu roku 2007 a 2008 byla spuštěna kampaň s cílem informovat obyvatele Říčan žijící u Černokostelecké ulice o možnostech bránit se proti nadměrnému hluku formou žaloby. Tato kampaň byla ve spolupráci se Společností pro trvale udržitelný život. Na základě této kampaně podala dvojice říčanských obyvatel žalobu kvůli hluku na Černokostelecké ulici. ŘSD v návaznosti na žaloby zaplatil obyvatelům výměnu stávajících oken za protihluková. (Ricansko.info, 2010).

V únoru roku 2011 se konala výzva k demonstraci proti hluku, který je způsoben provozem na nově otevřených částech PSO. Tuto výzvu zveřejnil místní zpravodaj Náš Region. Heslo iniciativy bylo následující (Náš Region, únor 2011):

„Chybí vám obchvat, protihlukové stěny, trápí vás hluk? Ministerstvo zdravotnictví Vám pomůže – zvedne limity hluku o 10 decibelů a je po problému!“

Autor článku vyzývá k účasti na demonstraci proti hluku, která se konala před budovou Ministerstva zdravotnictví ČR. Tuto akci pořádali obce, městské části a občanská sdružení bránící své občany proti zatěžování nadměrným hlukem. Hluk z nadměrné dopravy trápí i obyvatele Modletic a Říčan. Město v současné době hledá řešení situace.

4.2. Černokostelecká ulice a obchvat Říčany

Další problematickou dopravní oblastí města Říčany je provoz na Černokostelecké ulici. Zde projíždí zhruba 20 tisíc aut denně pod okny obyvatelům města¹¹. Jedná se především o tranzitní dopravu, která vzrostla s otevřením západní části PSO a souvisí s nedokončenou dostavbou východní části PSO.

Dle Ing. Mariána Světlíka z MÚ Říčany v současné době uspokojivé řešení přetížení Černokostelecké ulice neexistuje a o dané situaci se vedou jednání. V jednání byla stavba severního obchvatu města Říčany, o kterém se vedou debaty se zástupci obcí a s krajem. Jedná se o stavbu podléhající krajské územně plánovací dokumentaci, která je nadřazená městské dokumentaci.

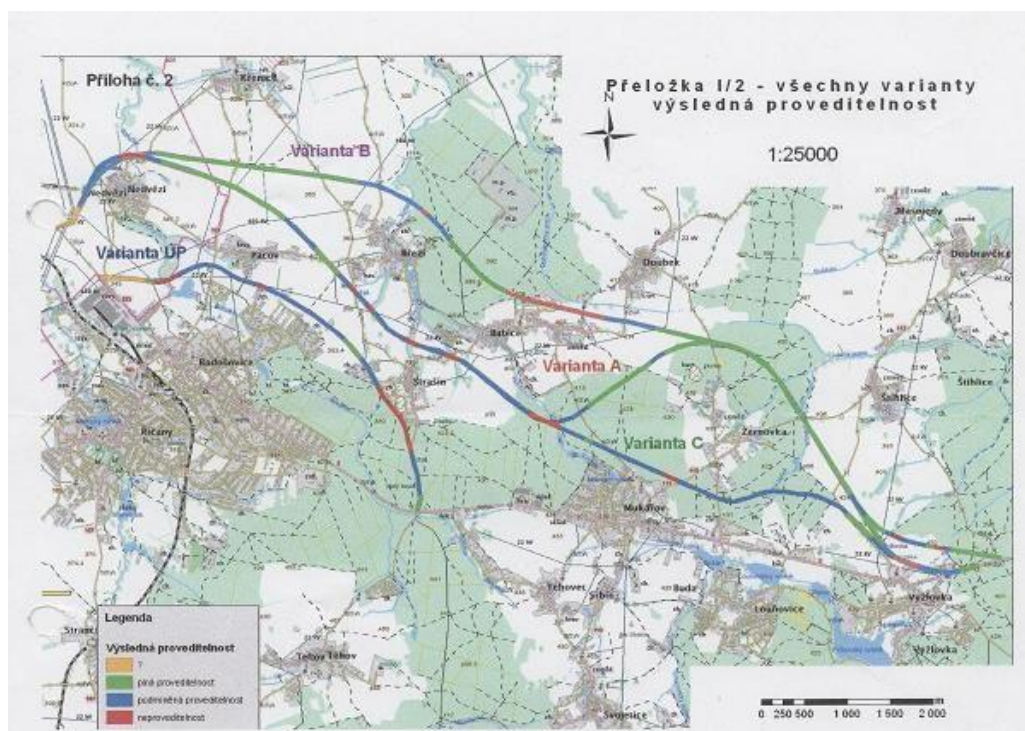
V předpokládaném návrhu jsou tři varianty s označením A, B, C. V současné době probíhají jednání mezi zástupci jednotlivých obcí, krajem, městem Říčany a dalšími účastníky řízení. Byla vypracována studie Ředitelstvím silnic a dálnic, avšak k navrhovaným trasám ještě neexistuje žádná projektová dokumentace.¹²

Nákresy daných variant se oficiálně nezveřejňují (dle informací z MÚ Říčany). Pro ilustrační potřeby této práce jsem na internetu dohledala zveřejněný ilustrační náčrt daných variant, který předkládám na Obrázku 2.

¹¹ Zpracováno na základě informací podaných MÚ Říčany – Odbor dopravy

¹² Zpracováno na základě informací podaných MÚ Říčany – Odbor územního plánování a regionálního rozvoje

Obrázek 2 Varianty A, B, C obchvatu Říčan¹³ - ilustrační nákres

Zdroj: „Obchvat Černokostelecké? Představitelé Říčan zaspali“, Ricansko.info z 13. 10. 2010, citováno dne 15. 9. 2012

Následující subkapitoly ilustrují, jakým způsobem reagovaly zájmové skupiny na přetížení Černokostelecké ulice a na navrhovaný obchvat Říčan. V prvním případě se jednalo o petiční akci zaměřenou na urychlené řešení přetížení Černokostelecké ulice. Druhá petiční akce byla zaměřena proti výstavbě obchvatu Říčan.

4.2.1. Petice za vyřešení dopravní zátěže na Černokostelecké ulici

Jako reakce na dopravní zatížení Černokostelecké ulice byla uspořádána petice za vyřešení této dopravní zátěže. Petice byla adresována ŘSD, dále ministru dopravy, hejtmanovi Středočeského kraje a ministru životního prostředí ČR. Petice byla vydána v září roku 2008. Jako důvody petice byly uvedeny problémy, jako je hluk, prach a emise, dopravní nehodovost

¹³ Dostupné z <http://www.ricansko.info/clanky/obchvat-cernokostelecke-predstavitele-rican-zaspali>

a neustálé kolony motorových vozidel, dále bezpečnost v okolí silnice. Požadavky petice lze charakterizovat jako požadavky za komplexní řešení přetíženého silničního úseku

Z textu petice (Petice za vyřešení dopravního přetížení Černokostelecké - Pražské - Kutnohorské ulice, 22. 09. 2008):

„Trápí nás hluk, prach a emise, dopravní nehodovost a neustálé kolony motorových vozidel. Silnice není bezpečná pro chodce (zejména děti), které potřebují přejít, ani pro cyklisty. Je nejvyšší čas hledat návrhy možných řešení neutěšené situace výpadovky na Kutnou Horu, která protíná naše obce. Jsme si vědomi, že různá východiska mají svá pozitiva i negativa, ale s ohledem na dynamický rozvoj našeho regionu je potřeba najít co nejrychleji kompromisní variantu, která přinese prospěch jak Říčánům, tak i dalším obcím na této silnici.“

„My, níže podepsaní, žádáme touto peticí o vyřešení extrémního zatížení silnice I/2 („výpadovka na Kutnou Horu“) tranzitní dopravou v úseku procházejícím hustou rezidenční zástavbou. Jedná se o úsek Říčany – Tehovec – Mukařov – Louňovice – Vyžlovka. Výsledkem by mělo být komplexní řešení dopravní situace v širším Říčanském regionu včetně odlehčení dopravy na této silnici a zakreslení přeložky v celém kritickém úseku do územního plánu kraje a územních plánů jednotlivých dotčených obcí.“

4.2.2. Petice proti výstavbě obchvatu Říčan - trasa A, trasa B1 při pořizování nového územního plánu města Říčan

Obyvatelé obce Babice, jichž by se obchvat Říčan týkal, nesouhlasili s předpokládaným návrhem variant trasy A a trasy B1. Občané obce Babice využili možnosti stanovené ve stavebním zákoně a zvolili si svého zástupce veřejnosti. Díky tomuto postupu získali zástupci obce Babice možnost podat ve stavebním řízení námitky, které mají vyšší váhu nežli připomínky. Dále obyvatelé Babic uspořádali petici proti výstavbě obchvatu Říčan v plánovaných trasách A a B1 při pořizování nového územního plánu města Říčan.

Box 2 Zápis ze zasedání zastupitelstva obce Babice

Ze zápisu zasedání ZO Babice dne 17.10 2011 na OÚ v Babicích

„zápis č. 20 - začátek v 19:30 hod:

Návrh usnesení č. 1: Obec Babice nesouhlasí s trasováním přeložky silnice I/2 (II/333) a s jejím vstupem do katastrálního území obce Babice v této podobě. Navržená poloha těsně sousedí s trvale obydlenou částí obce Babice, provozovaným školským zařízením a půlí zastavitelné území obce na dvě části. V této poloze je navržené řešení pro obec Babice nepřijatelné. Navrhujeme pro severní obchvat Říčan zvážit jinou trasu dle vyhledávací studie ŘSD.

Hlasování: návrh usnesení č. 1 byl přijat 8 hlasy ZO.“

Zdroj: Zápis č. 20. Zápis ze zasedání ZO Babice dne 17. 10. 2011 na OÚ v Babicích

4.3. Solná stezka – jižní obchvat Říčán

Z rozboru vyplývá, že další problematickou oblastí dopravní situace v Říčanech a územního plánování je stavba tzv. Solné stezky, což je navrhovaný jižní obchvat Říčán. Dle informací z MÚ Říčany je však stavba tohoto typu výhledově záležitostí 10 až 20 let. Jedná se o stavbu, která by podléhala územně právní dokumentaci kraje. Nyní se vedou jednání s přílehlými obcemi o dané trase. Na stavbu však zatím nejsou finanční prostředky, jedná se spíše o výhled. Tato stavba by měla odlehčit dopravě v jižní části města Říčany a okolním obcím. Své požadavky zatím vznesla obec Světic, jejíž zástupci by si přáli do plánu zakreslit i obchvat Světic. Jednání se vyznačují snahou hledat kompromis mezi jednotlivými návrhy.

4.4. Stav pozemních komunikací ve městě a málo míst na parkování

Dalším významným problémem dopravní situace ve městě Říčany je stav pozemních komunikací ve městě a málo parkovacích míst. Dle vyjádření úřadu v současné době nejsou k dispozici finanční prostředky na údržbu a opravy. Bylo by potřeba cca 750 milionů Kč, avšak v rozpočtu na letošní rok je pouze 8 milionů Kč. Problémem je, že za posledních 60 let nebyly komunikace systematicky opravované. Cena stavby nové komunikace se pohybuje kolem 3000 Kč/m, na což v současné době nejsou v rozpočtu prostředky.

Aktivity občanů jsou vůči této situaci různé. Lze identifikovat zajímavější se občany, kteří se zajímají o pohodlí na místních komunikacích souvisejících s blízkostí jejich bydliště. (Říčany, MÚ Říčany – Odbor dopravy, květen 2012). Ostatní občané se k dané problematice nevyjadřují. Problémem dle vyjádření Ing. Mariána Světlíka je, že aktivity tohoto druhu jsou neevidovatelné. Někteří z občanů využívají možnosti práva na informace a občas navštíví MÚ či kontaktují úředníky telefonicky. Problémem při správě místních komunikací je i špatná legislativa, která jasně nedefinuje, komu patří jaké komunikace, což s sebou přináší problémy v otázkách zodpovědnosti za údržbu jednotlivých komunikací. S tímto problémem se město potýká např. v souvislosti se stavbou developerských projektů, v nichž chtějí developeři převést zodpovědnost za údržbu komunikací náležejících k developerským projektům na město. Další spornou oblastí je parkování a nedostatek parkovacích míst v centru města. V plánech města je vystavět parkovací dům, na nějž však v současnosti chybí finanční prostředky.

4.5 Aktivita zájmových skupin týkající se dopravy ve městě Říčany - shrnutí

Tato subkapitola přináší shrnutí aktivit zájmových skupin týkajících dopravy ve městě Říčany.

Z případové studie vyplývá, že v otázkách dopravy bylo použito několik různých technik, jakými zájmové skupiny prosazovaly své zájmy. Jak ukazuje tabulka 4, setkali jsme se s vytvářením sítí a koalic, a to např. při koordinovaném postupu občanských sdružení ve správních řízeních. Dále jsme měli možnost setkat se s veřejnými diskusemi na téma doprava ve městě. Byly uskutečněny veřejné protesty a kampaně, např. kampaně proti hluku (kampaně upozorňující obyvatele bydlící podél Černokostelecké ulice na způsoby, jak se bránit proti hluku žalobou). Dopravní problematika byla medializována v místním tisku, a to v periodikách Kurýr, Zápraží a Náš Region.

Pro ilustraci přikládám tabulky týkající se medializace dopravních problémů v letech 2005 až 2011 v místním tisku. Tyto tabulky jsem vytvořila na základě rozborů článků získaných v místní knihovně. Data za rok 2012 jsem do tabulky nedávala vzhledem k tomu, že by data nebyla úplná.

Tabulka 4 Počet článků v místním tisku týkajících se dopravní situace či územního plánování

Rok	Počet článků
2005	6
2006	4
2007	3
2008	2
2009	2
2010	4
2011	12

Zdroj: Místní tisk - Kurýr, Zápraží a Náš Region ročníky 2005-2011

Tabulka 5 Témata článků

Rok	Témata článků	Počet článků
2005	rekonstrukce trati	1
	veřejné diskuse	2
	ÚP	2
	Studie vlivu regionální a nadregionální dopravy	1
2006	PSO	4
2007	PSO	2
	Veřejná dopravní studie	1
2008	rekonstrukce trati	1
	vznik OS pro zdravý rozvoj Říčán	1
2009	stavba okruhu	1
	ÚP	1
2010	logistické haly	3
	ÚP	1
2011	ÚP	1
	PSO	7
	hluk	1
	Černokostelecká ulice	1
	logistické haly	1

Zdroj: Místní tisk - Kurýr, Zápraží a Náš Region ročníky 2005-2011

Jak můžeme vidět v tabulce, nejvíce se psalo o PSO, a to v letech 2006, 2007 a 2011. Jak jsme si již uváděli dříve, v těchto letech se konaly petiční akce týkající se problematiky PSO, což se odrazilo i v tématech článků místního tisku. Další témata, která se opakovala, byla výstavba logistických center v okolí města a příprava nového územního plánu.

Další technikou prosazování zájmu, se kterou jsme se setkali během vypracovávání této studie, byly návštěvy v kancelářích úředníků. Zjistili jsme, že v otázce dopravy této možnosti občané příliš nevyužívají.

Ze studie vyplývá, že zástupci jednotlivých občanských sdružení i zástupci z řad veřejnosti využili svého práva svobody slova a projevu nejúčinněji při organizování petičních akcí.

Zájmové skupiny z případové studie využívaly následující techniky prosazování svých zájmů.

- a) **Vytváření sítí a koalic** – s vytvářením sítí a koalic jsme se v naší případové studii setkali v případě společného postupu občanských sdružení při organizování petice určené ministru dopravy. Cílem bylo získat co největší podporu veřejnosti pro dané téma. Další významnou výhodou bylo získání silnějšího postavení při správních procesech. Tato metoda byla použita při společném postupu občanských sdružení v případě petice proti návrhu zadání k územnímu plánu města Říčany. V obou případech se ukázalo vytvoření koalice občanských sdružení jako účelné.
- b) **Diskuse v médiích** – možnosti diskutovat v médiích využívali hlavně jednotliví občané a někteří zastupitelé. Dále své možnosti vyjádřit svá stanoviska prostřednictvím tisku či internetu využívali i zástupci občanských sdružení.
- c) **Grassroots lobbying** – jedná se o lobbingové aktivity, které jdou tzv. zdola. Uváděli jsme si, že jako funkční se může jevit organizování veřejných protestů či kampaní. V našem případě jsme se setkali s několika takovými akcemi, např. s demonstracemi před Ministerstvem zdravotnictví či obecné výzvy k veřejným protestům v místním tisku týkajících se především dopravní situace. Cílem bylo získání co nejširší podpory pro jednotlivé názory z řad veřejnosti.
- d) **Medializace** – tato technika byla užívána celkem často (viz diskuse v médiích), a to především zástupci veřejnosti, zástupci města a zástupci občanských sdružení.
- e) **Různé techniky** – *zasílání dopisů (případně faxů či emailů), telefonáty, vzdělávací kampaně, návštěvy v kanceláři úředníka apod.* – v případě této studie jsme se setkali především s návštěvami jednotlivých občanů v kanceláři úředníka, dále se zasíláním dopisů. Tyto aktivity nebyly organizované.
- f) **Petice a občanské protesty** – zástupci jednotlivých občanských sdružení i zástupci z řad veřejnosti využili svého práva svobody slova a projevu nejúčinněji právě při organizování petičních akcí. Tato metoda byla nejvýraznějším způsobem, jakým jednotlivá zájmová uskupení obhajovala a prosazovala zájmy svých členů. Výsledný efekt se v jednotlivých případech lišil.

g) Pochody, hladovky, stávky, demonstrace – v souvislosti s naším tématem jsem zaznamenala jednu uskutečněnou demonstraci, a to demonstraci proti hluku organizovanou před Ministerstvem zdravotnictví.

Akce měly různou úspěšnost. Studie prokázala, že účelným prostředkem při prosazování zájmů bylo vytváření koalic a společný postup daných skupin při správních procesech. Tímto způsobem se například podařilo říčanským sdružením v roce 2007 dosáhnout určitých kompromisů při jednáních ohledně stavby silničního okruhu kolem Prahy, což se týkalo především lepší informovanosti o stavbě a možnost účastnit se jednání pro všechny zúčastněné aktéry.

Vztahy neziskového sektoru a samosprávy se jeví v této studii spíše jako kompetitivní typ koexistence (podle Mansfeldové a Kroupy 2005, str. 93) – viz kapitola 2.2. Někteří autoři (např. Olson 1971, str. 126) hovoří o tom, že jednotlivé zájmové skupiny nemají potřebu se sbližovat z důvodu udržení vzájemné rovnováhy sil. Ze studie vyplývá, že jednotlivá sdružení nebyla společně zastřešena, spojovala se pouze v případě momentální potřeby.

Často užívaným nástrojem prosazování zájmů jsou petice. Petiční akce měly různou účinnost. Například Petice za dostavbu PSO 511 z roku 2011 měla jako jeden ze svých požadavků vybudování dostatečných dopravně – bezpečnostních opatření na klíčových komunikacích a požadavek zajištění kompletní rekonstrukce klíčových komunikací regionu. V srpnu roku 2012 začala komplexní rekonstrukce celé Černokostelecké ulice, která tvoří hlavní tah pro tranzitní dopravu skrze město Říčany. V tomto ohledu byla petiční akce úspěšná. Další požadavky petice zatím čekají na svou realizaci a není jasné, v jakém časovém horizontu k nim dojde.

Iniciativa Rozumnýokruh.cz usilovala o změnu trasy okruhu kolem Prahy tak, aby část trasy byla přesunuta na územní Středočeského kraje. Během února 2012 proběhla v říčanském tisku zpráva, že existuje nový návrh varianty okruhu vedoucí středočeským krajem. V květnu roku 2012 však došlo ke změnám ve vedení Středočeského kraje z důvodů trestního stíhání hejtmána Davida Ratha. Nové krajské volby se budou konat na podzim roku 2012. Téma

stavby pražského okruhu se již dostalo i do předvolebních kampaní kandidátů, v současné chvíli však není jasné, jakým směrem se budou jednání o budoucnosti PSO ubírat.

Další akce zájmových skupin se týkaly demonstrací a protestů proti hluku. Proběhlo několik demonstrací, celý problém byl medializován. Tyto akce upozorňovaly rovněž na jednání hlavního hygienika, který zvýšil povolené hlukové limity. Hlavní hygienik byl v průběhu vypracovávání této práce obviněn ze dvou trestných činů, z nichž je nyní vyšetřován (zdravi.e15.cz, 2012). Obyvateli města bylo podáno několik žalob kvůli hluku plynoucímu z provozu na Černokostelecké ulici. ŘSD nakonec postiženým obyvatelům uhradilo výměnu stávajících oken za protihluková.

Své výsledky přinesla i petice z roku 2011, v níž občané obce Babice protestují proti návrhu trasy obchvatu Říčán v trase A a B1. Občané využili možnosti dané stavebním zákonem a zvolili si tzv. zástupce veřejnosti, díky němuž získali možnost podávat ve stavebním řízení námitky. Námitky mají vyšší váhu než připomínky a v řízení k nim musí být přihlédnuto.

Celkově nejviditelnější změnou ve sledovaném období je zahájení komplexní rekonstrukce Černokostelecké ulice, která započala v srpnu roku 2012.

Závěr

Hlavní otázka této práce byla zda, jakým způsobem a s jakým výsledkem ovlivňují zájmové skupiny územní plánování a dopravu ve městě Říčany. Metody použité v této práci byly deskripce, syntéze teoretických souvislostí, dále jsem použila metodu rozhovorů, textovou analýzu místních dokumentů a místního tisku.

Struktura práce je následující. Práci jsem rozdělila do čtyř základních kapitol. V první kapitole vymezuji pojem zájmová skupina z hlediska teorií, zabývám se otázkou funkcí a typologiemi zájmových skupin. Druhá kapitola pojednává o způsobech zprostředkování zájmů, zabývám se především technikami a prosazováním zájmů jednotlivých občanů či skupin prostřednictvím komunikace se státní správou a samosprávou. Třetí kapitola je zaměřena na charakteristiku území města Říčany, dále na vymezení zájmových skupin ve městě. Na příkladech změn územního plánu zjišťuji, zda a jakým způsobem se zájmové skupiny mohly podílet na přípravě územního plánu města. Čtvrtá kapitola nabízí studii aktivit zájmových skupin týkajících se dopravní situace ve městě Říčany. Zabývám se čtyřmi základními oblastmi střetu zájmů, a to otázkou nedostavěného Pražského okruhu, Černokosteleckou ulicí, Solnou stezkou a stavem pozemních komunikací ve městě.

Čerpala jsem z odborné domácí i zahraniční literatury. Vycházela jsem z publikací Blanky Říchové, Klímy, Mansfeldové a Kroupy, Kotáskové, Laboutkové a Vymětala. Z anglicky psané literatury byla pro účely této práce použita publikace Mancura Olsona *The logic of collective action: Public groups and the theory of groups*. Dále jsem vycházela z dostupných odborných dokumentů, analyzovala jsem místní tisk a internetové zdroje. Cenným informačním zdrojem byly i absolvované rozhovory.

Cílem práce bylo popsat a analyzovat jednání zájmových skupin, na případové studii pak zjistit, jakým způsobem a zda vůbec mají zájmové skupiny možnost ovlivňovat územní plánování a dopravní situaci ve městě Říčany. Důvodem, proč jsem si zvolila město Říčany, byla skutečnost, že zde žiji. V době, kdy jsem vybírala téma své závěrečné práce, byla otázka dopravy a územního plánování silně medializována v místním tisku. Proto jsem se rozhodla, že se tématem budu zabývat hlouběji.

Hlavní otázka této práce byla zda, jakým způsobem a s jakým výsledkem ovlivňují zájmové skupiny územní plánování a dopravu ve městě Říčany. Studie ukázala, že zájmové skupiny mohou vstupovat do přípravy územního plánu omezeně, a to v rámci zákonem stanoveného postupu pořizování územního plánu. Občanská sdružení získala možnost zasáhnout do rozhodovacího procesu při vytváření územního plánu města Říčany tím, že zvolila společný postup při zaslání námitek k připravovanému návrhu zadání ÚP. V této souvislosti se konala i petiční akce „Petice za zdravé Říčany“. V tomto případě znamenala aktivita jednotlivých sdružení zajištění názorové plurality ve společnosti.

Ze studie dále vyplynulo, že aktivita zájmových sdružení je patrnější v otázkách dopravy. Jednotlivé zájmové skupiny a občanské iniciativy se aktivně účastní veřejného života ve městě Říčany. V případové studii jsme se setkali s tím, že nejčastějším způsobem, jakým zájmová uskupení upozorňují na veřejné problémy, jsou petice a různé kampaně, dále medializace otázek v místním tisku, veřejné diskuse apod. Nejvýznamnějším posunem v otázkách dopravy ve městě Říčany je zahájení celkové rekonstrukce Černokostelecké ulice na celém území města v srpnu roku 2012, což bylo rovněž požadavkem jedné z petičních akcí. Další akce přinesly dílčí výsledky, jako např. kampaň zaměřená proti hluku, na jejímž základě několik obyvatel města podalo dvě žaloby kvůli překračování míry hluku kolem Černokostelecké silnice. Celkově však otázka hluku nemá koncepční řešení.

Ze studie vyplývá, že ve městě působí široká škála občanských sdružení, která prosazovala své zájmy na různých úrovních komunikace s občany, státní správou i samosprávou. Tato sdružení však nebyla společně zastřešena pod jednu organizaci a vznikala ve většině případů jako reakce na aktuální otázky. Někteří autoři (např. Olson 1971, str. 126) předpokládají, že jednotlivé zájmové skupiny se nebudou podle pluralistické teorie příliš sbližovat, a to jednak kvůli vzájemné konkurenci a jednak kvůli udržení rovnováhy sil. Mansfeldová a Kroupa definují dva typy koexistence neziskového sektoru a státní správy – klanově kooperativní typ a kompetitivní typ koexistence. Ve studii se setkáváme především s kompetitivním typem koexistence.

Setkali jsme se s různými formami jednání a prosazování zájmů ve vztahu k veřejné moci. Akce zájmových skupin vzhledem k veřejnému mínění sloužily k tomu, aby skupiny upozornili veřejnost na své zájmy, cíle a aby získaly veřejnost na svou stranu. Ze studie vyplývá, že zájmové skupiny používaly následující metody - vytváření sítí a koalic, diskuse v médiích, grassroots lobbying, medializace, petice, protesty a různé další techniky. Případová studie dokazuje, že jednotlivá sdružení vytvářela koalice nárazově kvůli vyřešení konkrétních otázek, avšak nedošlo ke vzájemnému institucionalizovanému propojení jednotlivých sdružení.

Literatura

Dokumenty

Integrovaná dopravní studie města Říčany: A. Průzkumná část. In: CityPlan, spol. s r.o., 2007.

Integrovaná dopravní studie města Říčany: B. Návrhová část. In: CityPlan, spol. s r.o., 2007.

Studie vlivu regionální a nadregionální tranzitní dopravy na město Říčany a dotčené obce: C. Návrhová část - Průvodní zpráva. In: CityPlan, spol. s r.o., leden 2005.

Říčany. NÁVRH ZADÁNÍ: Přípravná fáze ÚZEMNÍ PLÁN MĚSTA. In: *Zpracovaný v souladu s §47 zákona č.183/2006Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*. Městský úřad v Říčanech: Ing. arch. Ivan Kaplan - AGORA Studio, červenec 2009.

Říčany. ZADÁNÍ: Přípravná fáze ÚZEMNÍ PLÁN MĚSTA. In: *Zpracovaný v souladu s §47 zákona č.183/2006Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*. Městský úřad v Říčanech: Ing. arch. Ivan Kaplan - AGORA Studio, listopad 2009.

Říčany. Vyhláška o závazných částech sídelního útvaru Říčan: č.8/98. In: Městský úřad v Říčanech, březen 1998.

Říčany. Obecně závazná vyhláška č. 1/2003 o závazných částech změny č.1 územního plánu sídelního útvaru Říčany: č.1/2003. In: Městský úřad v Říčanech, leden 2003.

Říčany. Obecně závazná vyhláška č. 5/2006 kterou se vyhlašuje závazná část změny č.2 územního plánu sídelního útvaru Říčany. In: Městský úřad v Říčanech, 18.10.2006.

Říčany. NÁVRH ZMĚNY č. 2 ÚZEMNÍHO PLÁNU SÍDELNÍHO ÚTVARU ŘÍČANY: VYHODNOCENÍ KONCEPCE Z HLEDISKA VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A VEŘEJNÉ ZDRAVÍ. In: *PODLE § 10 ZÁKONA Č. 100/2001 Sb.* Městský úřad v Říčanech: U-24 s.r.o. ATELIER PRO URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, Ing. Miloš Andrš, Březen 2006.

Odborná literatura

KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. Praha: ASPI, 2003, 311 s. ISBN 80-863-9578-2.

KOTÁSKOVÁ, Šárka. *Vliv zájmových skupin na utváření hospodářské politiky*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Zdeněk Tomeš, Ph.D.

LABOUTKOVÁ, Šárka a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Vyd. 1. Editor Karel Müller. Praha: Grada, 2010, 256 s. ISBN 978-80-247-3165-0.

OLSON, Mancur. *The logic of collective action: public goods and the theory of groups*. 1.vyd. Editor Zdenka Mansfeldová, Aleš Kroupa. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1971, x, 186 s. Harvard economic studies, v. 124. ISBN 06-745-3751-3.

Participace a zájmové organizace v České republice. Vyd. 1. Editor Zdenka Mansfeldová, Aleš Kroupa. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, 244 s. Studie (Sociologické nakladatelství), 41. sv. ISBN 80-864-2953-9.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Editor Zdenka Mansfeldová, Aleš Kroupa. Praha: Portál, 2000, 303 s. Studie (Sociologické nakladatelství), 41. sv. ISBN 80-717-8461-3.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1.vyd. Editor Zdenka Mansfeldová, Aleš Kroupa. Praha: Portál, 2002, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství), 41. sv. ISBN 80-717-8628-4.

Internetové zdroje

Obchvat Černokostelecké? Představitelé Říčán zaspali. *Ricansko.info* [online]. [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://www.ricansko.info/clanky/obchvat-cernokostelecke-predstavitele-rican-zaspali>

Příprava nového územního plánu. *Říčany: oficiální stránky města* [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://info.ricany.cz/mesto/priprava-noveho-uzemniho-planu>

Platný územní plán. *Říčany: oficiální stránky města* [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://info.ricany.cz/mesto/priprava-noveho-uzemniho-planu>

PETICE ZA ROZUMNÝ OKRUH PRAHY: za rozumnou cenu a v rozumném čase. *Rozumnyokruh.cz* [online]. 02.02.2012 [cit. 2012-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozumnyokruh.cz/data/dokument/soubor/petice+arch.pdf>

Petice se vyřešení dopravního přetížení Černokostelecké - Pražské - Kutnohorské ulice. *Http://peticecernokostelecka.sweb.cz/Petice_Cernokostelecka_Prazska_Kutnohorska.PDF* [online]. 22.09.2008 [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://peticecernokostelecka.sweb.cz/Petice_Cernokostelecka_Prazska_Kutnohorska.PDF

PETICE za zdravé Říčany: připomínky občanů k návrhu zadání ÚP. *Http://peticezdravericany.sweb.cz/* [online]. 2009 [cit. 2012-05-11]. Dostupné z: <http://peticezdravericany.sweb.cz/>

Petici za dostavbu okruhu Prahy podepsalo 5 tisíc lidí. *Ricansko.info* [online]. MEDOBOS, s.r.o., 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.ricansko.info/clanky/petici-za-dostavbu-okruhu-prahy-podepsalo-5-tisic-lidi>

Rozhodnutí o osudu hlavního hygienika Víta se odkládá [online]. [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/priloha-lekarske-listy/rozhodnuti-o-osudu-hlavniho-hygienika-vita-se-odklada-465834?category=z-domova>

Říčany napsaly už druhou petici kvůli pražskému okruhu. *Ricansko.info* [online]. MEDOBOS, s.r.o., 11.10.2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.ricansko.info/clanky/ricany-napsaly-uz-druhou-petici-kvuli-prazskemu-okruhu>

Přílohy

Příloha č. 1. Petice proti trasám A a B1 plánovaného obchvatu města Říčan

Petice proti trasám A a B1 plánovaného obchvatu města Říčan

Existují 3 varianty trasy plánovaného obchvatu města Říčan. Tento obchvat je součástí navrhované

změny územního plánu města Říčan.

Vzhledem k tomu, že trasy A a B1 vedou přes katastrální území Babice a narušily by tak poklidný ráz

obce, rozhodlo se zastupitelstvo obce Babice iniciovat petici.

Tato petice umožnila vznést oficiální námitku na veřejném projednávání změny územního plánu.

Pro předložení námitky potřebovala petice obsahovat nejméně 200 podpisů občanů.

Pan Heřmanský, jako zástupce občanů jmenovaný v petici, 14. 2. 2012 námitku na veřejném projednávání předal. Město Říčan se musí k této námitce vyjádřit.

Již na podzim loňského roku podala obec Babice oficiální zamítavé stanovisko k výše zmíněné

záležitosti.

Přesné znění textu petice je v druhé části článku.

Dokumentace k celé záležitosti týkající se změny územního plánu najdete na:

<http://info.ricany.cz/mesto/dokumentace-navrhu-up-rican-verejne-projednani>

Mapu s vyznačenými plánovanými trasami plánovaného obchvatu Říčan najdete na:

http://info.ricany.cz/prilohyarchiv/11885/O2_vykres%20širších%20vztahů.pdf

Petice proti výstavbě obchvatu Říčan - trasa A, trasa B1

při pořizování nového územního plánu města Říčan

My, obyvatelé obce Babice vyjadřujeme touto peticí nesouhlas s navrženými variantami trasy plánovaného obchvatu Říčan, konkrétně trasou A a trasou B1 a uplatňujeme tak věcně shodnou připomínku.

Obec Babice má charakter klidné obce s masivní zástavbou rodinných domů a dlouhou tradicí chatových osad určených k rekreaci. Výstavbou zmíněných tras obchvatu by došlo k rozdělení vesnice a narušení dalšího budoucího rozvoje. Plánované trasy by vedly v těsné blízkosti rodinných domů, které byly v této oblasti vybudovány právě s ohledem na klidnou lokalitu v blízkosti lesa.

Příloha č. 2. Petice za snížení hlukového zatížení v souvislosti se zahájením zkušebního provozu jižní části silničního okruhu kolem Prahy

Ministr dopravy České republiky Ministr zdravotnictví České republiky
JUDr. Vít Bárta doc. MUDr. Leoš Heger, CSc.

Ministerstvo dopravy ČR - Ministerstvo zdravotnictví
nábf. L. Svobody 1222/12 Palackého nám. 375/4
110 15 Praha 1 128 01 Praha 2

PETICE

dle čl. 18 Listiny základních práv a svobod
a zákona č. 85/1990 Sb. o právu petičním

ZA SNÍŽENÍ HLUKOVÉHO ZATÍŽENÍ V OBCÍCH MODLETICE, DOBŘEJOVICE, HERINK, DOLNÍ BŘEŽANY, JESENICE A MČ PRAHA-LIBUŠ A MČ PRAHA 12 V SOUVISLOSTI SE ZAHÁJENÍM ZKUŠEBNÍHO PROVOZU ÚSEKŮ Č. 512 a 513 JIŽNÍ ČÁSTI SILNIČNÍHO OKRUHU KOLEM PRAHY (SOKP 512/513)

My, níže podepsaní občané Modletic, Dobřejovic, Herinku, Dolních Břežan, Jesenice a MČ Praha-Libuš a MČ Praha 12 prostřednictvím této petice žádáme, aby kompetentní orgány Ministerstev dopravy a zdravotnictví ČR v součinnosti s Ředitelstvím silnic a dálnic ČR a Krajskou hygienickou stanicí Středočeského kraje se sídlem v Praze podnikly všechny potřebné kroky

k urychlenému snížení současné hladiny škodlivého hluku generovaného zkušebním provozem rychlostní silnice R1 – **SOKP 512/513** v exponovaných obytných oblastech výše jmenovaných obcí, v souladu se zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a nařízení vlády č. 148/2006 Sb. o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací.

Za tímto účelem žádáme, aby bylo v exponovaných obytných oblastech výše jmenovaných obcí zajištěno **provádění opakovaných akustických měření akreditovanou laboratoří pro měření hluku** a aby na základě výsledků těchto měření byla navržena a urychleně realizována efektivní opatření pro omezení hlukové zátěže. **Požadujeme zejména zbudování protihlukových stěn a omezení nejvyšší povolené rychlosti** na předmětné rychlostní komunikaci R1-SOKP 512/513 **v nočních hodinách od 22:00 do 6:00 na 70km/hod, tj. realizaci standardních opatření, kterými jsou již desítky let efektivně chráněni před hlukem občané okolních zemí EU s hustou dálniční sítí - Německo, Rakousko apod.**

V této souvislosti chceme rovněž zdůraznit, že **považujeme za naprosto nepřijatelné a protispolečenské**, aby Ministerstvo zdravotnictví ČR ve spolupráci s Ministerstvem dopravy ČR „řešily“ aktuální problém spojený s překračováním povolených hlukových limitů u nově budovaných úseků dálnic

účelovým navýšením těchto limitů o 5 až 10 dB!!! - a to prostřednictvím aktuálně předkládané novely výše uvedeného zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví.

Proti uvedené novele zákona tímto důrazně protestujeme a požadujeme, aby tato byla zamítnuta a aby stávající hlukové limity byly zachovány – v zájmu ochrany veřejného zdraví.
Děkujeme.